

PSYCHOLOGIE

FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN

UNIVERSITEIT UTRECHT

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0636

© 2018 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE BACHEROPLEIDING PSYCHOLOGIE EN DE MASTEROPLEIDING PSYCHOLOGY VAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN.....	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	6
WERKWIJZE VAN HET PANEL	6
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	11
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	15
BIJLAGEN	35
BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	37
BIJLAGE 2: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES.....	40
BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S	44
BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA	50
BIJLAGE 5 : BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	51

Dit rapport is vastgesteld op 2 juli 2018

RAPPORT OVER DE BACHEROPLEIDING PSYCHOLOGIE EN DE MASTEROPLEIDING PSYCHOLOGY VAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2016).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Arbeids- en Organisationspsychologie Cognitieve en Neurobiologische psychologie Gezondheidspsychologie Kinder- en Jeugdpsychologie Klinische psychologie Neuropsychologie Sociale psychologie
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Masteropleiding Psychology

Naam van de opleiding:	Psychology
CROHO-nummer:	66604
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Social, Health and Organisational Psychology Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie Clinical Psychology Neuropsychologie Toegepaste Cognitieve Psychologie
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands, Engels
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Het bezoek van het visitatiepanel Psychologie aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht vond plaats op 6 en 7 februari 2018.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Universiteit Utrecht
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 26 oktober 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. W.J. (Willem) Heiser, hoogleraar Datatheorie en hoogleraar Statistische Consultatie aan de Universiteit Leiden [voorzitter];
- Prof. dr. M.H. (Marius) van Dijke, hoogleraar Behavioural Ethics bij de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Dr. W.A. (Winnie) Gebhardt, universitair hoofddocent in Health Psychology aan de Universiteit Leiden;
- Prof. dr. P.E.H.M. (Peter) Muris, hoogleraar Klinische psychologie en ontwikkelingspsychopathologie aan de Faculteit der Psychologie en Neurocognitie (FPN) van Maastricht University;
- A.M. (Anna) van Oosterzee, research masterstudente in Cognitive and Clinical Neuroscience aan Maastricht University [studentlid].

Het panel werd ondersteund door drs. M. (Mariette) Huisjes, die optrad als secretaris.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

Voorbereidingen op clusterniveau

In de periode van december 2017 tot en met juli 2018 is het visitatiecluster Psychologie volgens het NVAO kader (2016) beoordeeld. Het cluster bestaat uit 26 te beoordelen opleidingen aan 11 universiteiten. Op basis van voordrachten van de betrokken opleidingen zijn panelleden geselecteerd en uitgenodigd. Vanwege de beperkingen in beschikbaarheid, conflicten met onafhankelijkheid en de hoeveelheid opleidingen die beoordeeld moesten worden, verschilden de panels en voorzitters van elkaar. De panels voor de verschillende opleidingen zijn voorgelegd aan de NVAO, die met de voorgestelde panels heeft ingestemd.

Het voltallige panel bestond uit de hieronder genoemde deskundigen:

- Prof. dr. J.M.A. (Marianne) Riksen-Walraven, emeritus hoogleraar Ontwikkelingspsychologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen [voorzitter];
- Prof. dr. W.J. (Willem) Heiser, hoogleraar Datatheorie en hoogleraar Statistische Consultatie aan de Universiteit Leiden [voorzitter];
- Em. prof. dr. R.W.J.V. (René) van Hezewijk, emeritus hoogleraar Algemene Psychologie, in het bijzonder de psychologie in het afstandsonderwijs, aan de Open Universiteit van Nederland [voorzitter];
- Prof. dr. M. H. (Marius) van Dijke, hoogleraar Behavioural Ethics bij de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. Dr. P.M.G. (Paul) Emmelkamp, hoogleraar Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, HSK en hoofdopleider van de GZ-opleiding Cure & Care Development;
- Dr. W.A. (Winnie) Gebhardt, universitair hoofddocent in Health Psychology aan de Universiteit Leiden;
- Prof. dr. P.E.H.M. (Peter) Muris, hoogleraar Klinische psychologie en ontwikkelingspsychopathologie, Faculteit der Psychologie en Neurocognitie (FPN) aan de Universiteit Maastricht;
- Prof. dr. J.M. (Jules) Pieters, emeritus hoogleraar Toegepaste Psychologie met bijzondere aandacht voor leren en instructie, aan de Universiteit Twente;
- Prof. dr. W.B. (Wilmar) Schaufeli, hoogleraar A&O Psychologie aan de Universiteit Utrecht en onderzoekshoogleraar aan de KU Leuven;
- Prof. dr. K. (Klaas) Sijtsma, hoogleraar Methods and Techniques of Psychological Research aan Tilburg University;

- Prof. dr. H. (Hans) Supèr, research professor in Neurobiologie aan de University of Barcelona (Spanje);
- Prof. dr. C.P.M. (Cees) van der Vleuten, Hoogleraar Onderwijs en wetenschappelijk directeur van de afdeling Educational Development and Research aan de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences aan Maastricht University;
- A.M. (Anna) van Oosterzee, research masterstudente in Cognitive and Clinical Neuroscience aan Maastricht University [studentlid];
- R. (Robin) Siemann, bachelorstudent Psychologie aan de Universiteit Utrecht [studentlid];
- S. (Sarah) Stolwijk, masterstudent Ethics of Education en Arbeids-, Organisatie en Personeelspsychologie, Rijksuniversiteit Groningen [studentlid];
- M. (Margit) van der Werff, bachelorstudent Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen [studentlid].

Secretarissen voor de diverse bezoeken waren dr. J. (Jetje) de Groof, drs. E.G.M. (Mariette) Huisjes, en dr. Erwin van Rijswoud (tevens projectleider).

Op 2 november 2017 zijn de voorzitters getraind en is met hen de visitatieopdracht, het beoordelingskader en de werkwijze besproken. Op 3 november 2017 is een startvergadering gehouden met de voorzitters, panelleden en secretarissen. Daarin is de opdracht aan het visitatiepanel, de werkwijze voor de hele visitatie en de werkwijze per bezoek besproken; tevens is het beoordelingskader doorgenomen en is afgesproken om na de eerste zes en laatste vijf visitatiebezoeken met de voorzitters, vicevoorzitters en de secretarissen een ijkingsoverleg te houden. Met een panellid dat niet aanwezig kon zijn bij de startvergadering is dit op een later moment herhaald.

Visitaties en rapporten

Ter voorbereiding op de visitatie heeft iedere opleiding een zelfevaluatie-rapport geschreven. Daarnaast is door de opleiding een passend aantal eindwerken (afhankelijk van het aantal te beoordelen opleidingen) en de beoordelingsformulieren ter beschikking gesteld, alsook de cursusdossiers van geselecteerde vakken. In overleg met de voorzitter heeft de secretaris een afgewogen selectie van de eindwerken gemaakt uit het overzicht van afstudeerders van de laatste twee volledige academische jaren. Voorafgaand aan het bezoek hebben de panelleden hun vragen en kritische lezingen van dit materiaal met elkaar gedeeld en de gesprekken voorbereid.

Bezoek

De secretaris heeft in vooroverleg met de opleiding een bezoekprogramma opgesteld, waarbij de opleiding zelf verantwoordelijk was voor de selectie van de gesprekspartners. Tijdens het meerdaagse visitatiebezoek is gesproken met de inhoudelijk en formeel verantwoordelijken voor de opleiding(en), studenten, alumni, docenten, de Opleidingscommissie en de Examencommissie. In de meeste gevallen is ook een open spreekuur gehouden, waar in enkele gevallen gebruik van is gemaakt. Met alle opleidingen is ook een ontwikkelgesprek gehouden, waarbij de opleiding de regie had over de gespreksonderwerpen, en zelf verantwoordelijk was voor de gespreksleiding en verslaglegging. Sommige opleidingen opteerden ervoor om het ontwikkelgesprek als laatste formele onderdeel van het visitatiebezoek te houden (voor de mondelinge terugkoppeling). Anderen wilden het ontwikkelgesprek graag los van de visitatiegesprekken houden, en hebben deze op een later moment (de volgende dag of enkele weken later) gehouden. Iedere opleiding kon het ontwikkelgesprek derhalve op een voor hun zo gunstige mogelijke manier inrichten.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel. Na collegiale toetsing stuurde zij het rapport naar de panelleden. Hun commentaar is door de secretaris verwerkt en na akkoord van het panel stuurde de projectleider het rapport naar de faculteit, met het verzoek om eventuele feitelijke onjuistheden te melden. De reactie van de faculteit op het conceptrapport is voorgelegd aan de panelleden en waar nodig heeft de secretaris in overleg met de voorzitter het

rapport aangepast. Vervolgens is het rapport vastgesteld en toegestuurd aan het college van bestuur van de Universiteit Utrecht.

Ijking en kwaliteitsborging

Vanwege de hoeveelheid te beoordelen opleidingen, de verschillen in panelsamenstelling en de verschillende voorzitters, is expliciet aandacht besteed aan het borgen van de kwaliteit en consistentie van de oordelen. Zo zijn de drie voorzitters gelijktijdig getraind door twee QANU projectleiders, en hebben de drie secretarissen (waarvan één tevens verantwoordelijk projectleider was) nauw contact onderhouden over de visitaties. Verder sloot de projectleider bij iedere visitatie aan op het moment dat het panel de voorlopige bevindingen ging opstellen. Zo konden de oordelen tussen de visitaties en de verschillende panels steeds worden vergeleken en geijkt.

Bij de visitaties waarbij een voorzitter voor het eerst deze rol op zich nam, was de voorzitter van de voorgaande visitatie de vicevoorzitter. Zodoende konden de werkwijze en beoordelingswijze van de verschillende panels en voorzitters goed op elkaar worden afgestemd en geijkt. Daarnaast heeft het panel twee ijkingsoverleggen gepland, waar de voorzitters, vicevoorzitters, secretarissen en de projectleider aan deelnamen. Het eerste ijkingsoverleg betrof de visitaties aan de RU, UU, MU, OU, UvA en VU; het tweede ijkingsoverleg de RUG, EUR, LEI, TIU en de UT. De basis voor het ijken was het gezamenlijk vaststellen dat de basiskwaliteit van het Nederlandse psychologieonderwijs vanuit een internationaal perspectief wordt beoordeeld. Bij het ijken zijn de voorlopige oordelen van de betrokken opleidingen per standaard besproken en vastgesteld.

Vorbereiding van de visitatie

Op 21 november 2017 hebben de projectleider en de secretaris een voorbezoek afgelegd, waarbij met de verantwoordelijken voor de opleiding praktische zaken en het door de projectleider opgestelde conceptprogramma voor het visitatiebezoek zijn besproken. Het definitieve bezoekprogramma is opgenomen als bijlage 5.

Voorafgaand aan het bezoek bestudeerde het panel de zelfevaluatie van de opleiding. Ook is het door QANU opgestelde visitatierapport van de opleiding over 2012 aan het panel ter beschikking gesteld. De opmerkingen die elk van de panelleden bij de zelfevaluatie had zijn onderling gedeeld en besproken. Zij vormden een leidraad voor de gesprekken tijdens de visitatie.

Uit de lijst met eindwerken over de studie jaren 2015-2016 en 2016-2017 heeft het panel een selectie gemaakt 15 eindwerken voor de bachelor en 15 eindwerken voor de master. De selectie was evenwichtig verspreid over de afstudeerrichtingen en met een zo breed mogelijk spreiding in cijfers. Omdat de bachelorscripties groepsgewijs worden gemaakt en in principe individueel worden beoordeeld, is van elk van de geselecteerde bachelorscripties de beoordeling van twee studenten opgevraagd. De eindwerken gecombineerd met de beoordelingsformulieren zijn voor de visitatie elk door een van de panelleden bestudeerd. Dit gaf geen aanleiding om aanvullende gesprekken in te plannen.

Bezoek

Tijdens het bezoek sprak het panel met studenten, docenten, inhoudelijk en formeel verantwoordelijken, alumni en leden van de opleidings- en Examencommissie. Aan de opleiding was verzocht representatieve gesprekspartners te selecteren. Een overzicht van alle delegaties werd vooraf ter instemming voorgelegd aan het visitatiepanel. Studenten en docenten is de mogelijkheid geboden om informeel met het panel te spreken tijdens een open spreekuur. Van die gelegenheid is door één student gebruikgemaakt.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel. Na collegiale toetsing stuurde zij het rapport naar de panelleden. Hun commentaar is door de secretaris verwerkt en na akkoord van het panel stuurde de projectleider het rapport naar het bestuur van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht, met het verzoek om eventuele feitelijke onjuistheden te melden. De reactie van het bestuur op het conceptrapport is voorgelegd aan de panelleden en waar nodig heeft de secretaris in overleg met de voorzitter het rapport aangepast.

Vervolgens is het rapport vastgesteld en toegestuurd aan het college van bestuur van de Universiteit Utrecht.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een Associate Degree-programma, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit en vertoont tekortkomingen op meer aspecten.

Voldoende

De opleiding voldoet over de volle breedte van de standaard aan de basiskwaliteit.

Goed

De opleiding steekt systematisch uit boven de basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Standaard 1

Bacheloropleiding

De bacheloropleiding Psychologie aan de Universiteit Utrecht kiest voor een brede, wetenschappelijke benadering van het vak, met een accent op de theoretische en empirische studie van een scala aan psychologische deelgebieden. Zij leidt op tot beginnend onderzoeker en tot beginnend academisch professional. Er is dus zowel aandacht voor academische vorming en disciplinaire scholing, als voor voorbereiding op de beroepspraktijk. De opleiding is internationaal georiënteerd. Zij wil studenten competenties bijbrengen waarmee ze in een globaliserende samenleving kunnen functioneren. Zo worden studenten aangemoedigd om een deel van hun opleiding in het buitenland te volgen. Geleidelijk worden steeds meer bachelorcurricula in het Engels aangeboden en buitenlandse studenten toegelaten, met als doel de kwaliteit van de opleiding te verhogen.

Het panel constateert dat de Universiteit Utrecht een mooie, brede psychologieopleiding aanbiedt. Onderscheidend voor de Utrechtse bacheloropleiding is dat er zeer veel te kiezen valt: zowel tussen en binnen de zeven verschillende studieraden als in de profileringsruimte. Het panel vindt het verstandig dat de opleiding regelmatig vergadert met een Werkveldcommissie, om zicht te houden op actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Het concludeert dat de eindtermen voor de bacheloropleiding goed worden afgestemd op de wensen van de arbeidsmarkt en tevens een goede basis geven voor de masteropleidingen Psychologie. Ook voldoen ze aan de Dublin-descriptoren en passen ze in het domeinspecifieke referentiekader.

Masteropleiding

De opleiding kent vijf masterspecialisaties: Social, Health & Organisational Psychology, Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Clinical Psychology, Neuropsychologie en Toegepaste Cognitieve Psychologie. Typerend voor de in Utrechtse opleiding is de nadruk op de wisselwerking tussen wetenschap en praktijk en het feit dat er ondanks de krappe eenjarige beroepsopleiding toch ruimte wordt geboden voor individuele profilering.

Het panel is van mening dat eindtermen passen bij het niveau en de oriëntatie van een universitaire masteropleiding Psychologie. De opleiding onderscheidt zich door maximale ruimte voor individuele profilering en multidisciplinaire ontwikkeling. Het panel waardeert daarnaast de focus op een select aantal gebieden, met goede beroeps perspectieven voor de afgestudeerde masters. Vooral studenten die geïnteresseerd zijn in de driehoek sociale psychologie-organisatiepsychologie-gezondheidspsychologie zijn in Utrecht op de goede plek.

Standaard 2

Bacheloropleiding

De Utrechtse bacheloropleiding Psychologie wil met persoonlijk, activerend onderwijs, gegeven door docenten met een uitstekende staat van dienst een inspirerende, uitdagende opleiding zijn, die met veel keuzemogelijkheden inspeelt op de diversiteit van de toegelaten studenten. In de ogen van het panel slaagt de opleiding hier ook in. Het panel heeft in Utrecht een uitgebalanceerd stelsel van leerlijnen aangetroffen. In de zeven studieraden zijn steeds één inhoudelijke en drie vaardigheidsleerlijnen door alle vakken heen goed met elkaar verweven in een samenhangend programma. Het panel vindt dat de Utrechtse Undergraduate School daarmee een mooie, brede klassieke opleiding biedt. Het heeft met name bewondering voor de vrijheid die studenten wordt geboden om zelf vorm te geven aan hun opleiding, terwijl ze anderzijds toch vakkundig richting eindtermen worden geleid. Dankzij een professioneel opgezette organisatie, goede en enthousiaste docenten (met een goede begeleidingsstructuur voor nieuwe docenten) en doordachte leerlijnen in een samenhangend programma slaagt de Undergraduate School erin een maximale keuze te combineren met minimale chaos.

Enkele kanttekeningen wil het panel wel maken. In de ogen van sommige studenten gaat de breedte van de opleiding ten koste van de diepte. Er is dan wel heel veel keuze, maar de mogelijkheden om echt dieper in een deelgebied van de psychologie door te dringen zijn gedurende de bacheloropleiding beperkt. Ook zouden de – op zich zorgvuldig uitgezette – leerlijnen explicieter kunnen worden gemaakt voor zowel docenten als studenten. Ten slotte kan het controlesysteem op de kwaliteit van het onderwijs dat studenten in het buitenland volgen worden verbeterd.

De suggesties die het panel doet om deze punten op te lossen moeten gezien worden in de context van een goed georganiseerde en inhoudelijk sterke opleiding, die studenten zonder meer in staat stelt aan de beoogde eindkwalificaties te voldoen en die in de ogen van het panel per saldo systematisch uitstijgt boven de basiskwaliteit die van een bacheloropleiding in de psychologie verwacht mag worden.

Masteropleiding

Het panel heeft tijdens het locatiebezoek – zowel uit bestudering van de aangeboden stof als uit gesprekken – geconstateerd dat de masteropleiding over de gehele linie inhoudelijk zeer goed in elkaar zit. De verdiepende theorievakken sluiten aan bij de onderzoeksvelden waar de Utrechtse psychologen sterk in zijn en brengen studenten in aanraking met de allernieuwste ontwikkelingen op het vakgebied van hun keuze. Daarnaast oefenen de studenten met het vertalen van wetenschappelijke inzichten naar praktijksituaties en het vertalen van problemen in de praktijk naar wetenschappelijke onderzoeksvragen. De vaardigheidsleerlijnen uit de bacheloropleiding worden in de masteropleiding doorgezet. De module 'academic professional' verbindt voor studenten uit alle masterspecialisaties verschillende aspecten van het curriculum met elkaar aan de hand van thema's als wetenschappelijke integriteit, ethisch handelen en arbeidsmarktorientatie.

Het panel meent dat de Utrechtse masteropleiding Psychologie een intensieve, hoogwaardige voorbereiding biedt op een loopbaan als psycholoog. Zowel inhoudelijk als op het gebied van vaardigheden zijn de eindkwalificaties goed vertaald naar leerdoelen en het onderwijs is zo ingericht dat de studenten aan deze leerdoelen kunnen voldoen. Wel wordt het masterjaar door de studenten als zeer intensief, door sommigen zelfs als enigszins overladen ervaren. Lang niet alle studenten behalen de mastergraad in het nominale jaar dat ervoor staat. De Graduate School is zich hiervan bewust en neemt tal van maatregelen, zoals het instellen van een fixus voor opleidingen waar een gebrek aan stageplaatsen is en landelijke afspraken over stageduur. Deze inspanningen juicht het panel van harte toe. Het raadt de Graduate School aan ook met andere maatregelen te experimenteren om masterstudenten nog soepeler door het jaar te geleiden.

Door haar inhoudelijke kwaliteit, door de vele verschillende mogelijkheden voor verdieping en profilering die ruimschoots recht doen aan de diversiteit van de studentenpopulatie en door de extra verdiepende laag in de module 'academic professional', vindt het panel dat de Utrechtse masteropleiding uitstijgt boven de basiskwaliteit die van een masteropleiding psychologie verwacht mag worden.

Standaard 3

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de toetsing in de eerste jaren van de bacheloropleiding uitstekend voldoet. Zij zit degelijk in elkaar, formatieve en summatieve toetsing zijn met elkaar in evenwicht, alle eindkwalificaties worden getoetst en er is een goed systeem voor kwaliteitszorg, waarbij docenten goed met elkaar samenwerken om de toetsing valide en betrouwbaar te maken.

Unaniem wil het panel echter zijn zorg uitspreken over de groepsgewijze beoordeling van de bachelorscriptie. Het heeft de stellige indruk dat de cijfers van individuele studenten vrijwel volledig bepaald worden op grond van een collectieve prestatie, ondanks een individuele tussenevaluatie en een individueel mondeling eindexamen. Hoe waardevol en vormend het gezamenlijk uitgevoerde bacheloronderzoek en het gezamenlijk schrijven van een bachelorscriptie ook mogen zijn, dit laat

onverlet dat de eindtermen van de bacheloropleiding niet voor teams maar voor individuele abiturienten zijn geformuleerd. Toetsing dient om die reden eveneens individueel plaats te vinden. Omdat studenten in de jaren voorafgaand aan hun bacheloronderzoek wél individueel getoetst worden op de kennis en vaardigheden waar die onderdeel uitmaken van de eindkwalificaties, beoordeelt het panel de bacheloropleiding op standaard 3 toch als voldoende. Individuele toetsing aan de eindtermen vindt het echter een principieel en belangrijk punt.

Masteropleiding

Over het algemeen zit het systeem van toetsing voor de masteropleiding net als dat voor de bacheloropleiding naar het oordeel van het panel goed in elkaar. Alle eindkwalificaties worden valide, onafhankelijk en betrouwbaar getoetst. De beoordeling van (individuele) masterscripties verloopt correct, en is naar de mening van het panel zelfs aan de strenge kant. Wel is het opmerkelijk dat per masterspecialisatie verschillende beoordelingsformulieren in omloop zijn voor stage en scriptie. De Graduate School hanteert voor alle masterspecialisaties gelijksoortige eindtermen. In dat licht gezien verdient het aanbeveling ook de beoordelingsformulieren te harmoniseren. Ook zouden de verschillen in studielast voor stage en scriptie tussen de verschillende masterspecialisaties naar de mening van het panel meer tot uitdrukking moeten komen in de eindcijfers. Per saldo meent het panel echter dat het systeem van toetsing in de masteropleiding zonder meer adequaat is en voldoet aan de basiskwaliteit die ervan verwacht mag worden.

Standaard 4

Bacheloropleiding

Hoewel het niveau van de bachelorscripties goed is, kan het panel vanwege de bij standaard 3 besproken beoordelingssystematiek niet goed vaststellen hoe de individuele studenten hebben gepresteerd. De bacheloronderzoeken worden immers in drietallen uitgevoerd en de scripties zijn in hun geheel een product van een driekoppig team. Daarom kan het panel niet vaststellen of het eindniveau van de studenten systematisch uitsteekt boven de kwaliteit die van psychologiebachelors verwacht mag worden. Het panel is er wel van overtuigd dat alle studenten ten minste in voldoende mate de beoogde leerresultaten behalen. Het acht dit afdoende in het toetsplan verankerd.

Een compliment verdient de Undergraduate School voor haar effectieve schrijflijn. Waar correct taalgebruik bij veel opleidingen een groot probleem is, laat het relatief hoge taalniveau van de Utrechtse bachelorscripties zien dat serieuze schrijfcoaching wel degelijk resultaat oplevert.

Masteropleiding

Het panel stelt vast dat de masterscripties van de Utrechtse Psychologieopleiding van goede kwaliteit zijn, beter dan het basisniveau dat van masterscripties verwacht mag worden. De literatuur is over het algemeen goed gekozen en volledig, studenten tonen zich meester over de methodiek en analyseren goed door. Onderscheidend is vooral ook de relevantie van de masterscriptie voor het beroepsveld waar de masterstudent naar verwachting emplooi zal vinden. In lijn met de beoogde leerdoelen zijn de scripties wetenschappelijk goed onderbouwd, met een toegepast, vaak actueel karakter.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Psychology

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	goed
Algemeen eendoordeel	goed

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 2 juli 2018

Prof. dr. Willem Heiser

Drs. Mariette Huisjes

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Context

De bachelor- en masteropleiding Psychologie aan de Universiteit Utrecht maken onderdeel uit van het onderwijsaanbod van de Faculteit Sociale Wetenschappen. De bacheloropleiding wordt georganiseerd vanuit de Undergraduate School of Social and Behavioral Sciences, die in totaal zes opleidingen aanbiedt. De masteropleiding is een van de dertien opleidingen van de Graduate School of Social and Behavioral Sciences. Beide scholen hebben een directeur, tevens vice-decaan, die verantwoording aflegt aan de decaan van de Faculteit Sociale Wetenschappen. De onderwijsdirecteur Psychologie is rechtstreeks verantwoordelijk voor de opleidingen Psychologie.

De Utrechtse opleidingen worden uitsluitend voltijds aangeboden. In totaal volgen meer dan 2000 studenten de opleiding; er is een vrij constante instroom van zo'n 500 studenten per jaar. Er zijn zo'n 170 vaste stafleden aan de opleiding verbonden.

In 2012 is in Utrecht universiteitsbreed een onderwijsherziening doorgevoerd: BaMa 3.0. De focus lag hierbij op een gedifferentieerd onderwijsaanbod, professionele didactiek, regelmatige toetsing en meer kleinschalig onderwijs met intensiever contact tussen studenten en docenten. Voor de Faculteit Sociale Wetenschappen betekende deze vernieuwingsslag onder meer de invoering van intensieve matching – waarin aankomende studenten kunnen uitzoeken of de psychologiestudie voor hen een goede keuze is – en een actief tutoraat aan het begin van de studie, een intensievere en meer uitdagende onderwijsprogrammering, een geleidelijke vergroting van het Engelstalig onderwijsaanbod in de bacheloropleiding en het ontsluiten van alle masteropleidingen voor buitenlandse studenten met ingang van het studiejaar 2018-2019.

In 2013 heeft de universiteit alle masteropleidingen herzien. Doelen hiervan waren onder meer: betere aansluiting van het masteronderwijs bij het onderzoek van de universiteit, meer betrokkenheid van het maatschappelijk veld en het aantrekken van masterstudenten die elders hun bacheloropleiding hebben genoten, zowel uit Nederland als uit het buitenland. Onderdeel van deze herziening was de introductie van de module 'academic professional' voor alle masterstudenten aan de faculteit, met als centrale thema's wetenschappelijke integriteit, ethisch handelen in de praktijk, arbeidsmarktoriëntatie en ondernemend en levenslang leren.

Voor de psychologieopleidingen geldt net als voor alle opleidingen aan de Universiteit Utrecht de Richtlijn Onderwijs uit 2014. Hierin zijn – mede gebaseerd op BaMa 3.0 – de basiseisen vastgelegd waar het onderwijs aan moet voldoen. Deze richtlijn is bindend.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen*Bacheloropleiding*

Bij de bacheloropleiding Psychologie aan de Universiteit Utrecht is gekozen voor een brede, wetenschappelijke benadering van het vak, met een accent op de theoretische en empirische studie van een scala aan psychologische deelgebieden. Een afgestudeerde psycholoog op bachelorniveau beschikt over een stevige basis aan algemene psychologische kennis en een overzicht van de belangrijkste deelgebieden van de psychologie en hun samenhang. Daarnaast heeft zij/hij diepgaande kennis van ten minste één psychologische subdiscipline. Het accent op wetenschappelijke vorming blijkt onder meer uit de eindkwalificatie dat 'afgestudeerden een brede kennisbasis bezitten in de methodologische regels, onderzoeksmethoden en statistische analysetechnieken'. Na hun opleiding zijn Utrechtse bachelors 'in staat om (onder supervisie) een bijdrage te leveren aan de psychologie als wetenschap en op wetenschappelijke en ethisch verantwoorde wijze bij te dragen aan het oplossen van psychologische vraagstukken uit de (klinische) praktijk of maatschappij'.

Zowel bachelorstudenten als masterstudenten worden opgeleid om onderzoeksvragen te kunnen formuleren en kennis, methoden en theorieën toe te passen bij het beantwoorden hiervan. De masterstudenten doen dit alleen zelfstandiger dan de bachelorstudenten. Ook kunnen de masterstudenten meer complexe vragen aan en zijn zij beter in staat om kennis toe te passen op onbekende, nieuwe situaties.

Omdat (buiten de researchmasters) de masteropleiding eenjarig is, heeft de faculteit ervoor gekozen de diagnostische kennis en vaardigheden evenals kennis van de psychopathologie al voor een groot deel in de bacheloropleiding aan te bieden. Zo kunnen studenten in de klinische richtingen al vroeg in hun masteropleiding met hun klinische stage beginnen en voldoen zij na het afronden van de eenjarige masteropleiding aan de eisen van de postmasteropleidingen – bijvoorbeeld die tot gezondheidszorgpsycholoog – en zijn ze in staat om met succes de basisaantekening psychodiagnostiek (BAPD) te behalen. Studenten zonder klinische ambities kunnen andere onderdelen kiezen.

De bacheloropleiding leidt op tot beginnend onderzoeker en tot beginnend academisch professional. Er is dus zowel aandacht voor academische vorming en disciplinaire scholing, als voor voorbereiding op de beroepspraktijk. Om goed op de hoogte te blijven van actuele ontwikkelingen in die beroepspraktijk heeft de opleiding een Werkveldcommissie ingesteld, die minstens eenmaal per jaar bijeenkomt. Hierin hebben zowel praktiserende psychologen uit diverse werkvelden zitting als stafleden van de opleiding. In de praktijk blijken de competenties die in een driejarige wetenschappelijke psychologieopleiding kunnen worden aangeleerd niet dusdanig dat de bachelors passen in een bepaald beroepsprofiel waar vraag naar is op de arbeidsmarkt. De bacheloropleiding geldt vooral als een brede academische basisopleiding, en vrijwel alle bachelors gaan door met een vervolgopleiding. Het departement Psychologie van de Universiteit Utrecht heeft onlangs een commissie ingesteld die onder meer onderzoekt of het wenselijk is de bacheloropleiding om te vormen tot een meer eigenstandige opleiding die aansluit op een eigen arbeidsmarktperspectief.

De Utrechtse psychologieopleiding is internationaal georiënteerd. Zij moedigt haar studenten aan om een deel van hun opleiding in het buitenland te volgen. Ook in Utrecht willen de docenten hun studenten competenties bijbrengen waarmee zij in een globaliserende samenleving kunnen functioneren. Dit gebeurt bijvoorbeeld door toe te werken naar een *international classroom*, waarin het samen optrekken van Nederlandse studenten met studenten uit andere landen een blikverruimend effect heeft op de eerste groep. Steeds meer bachelorcurricula worden dan ook in het Engels aangeboden en staan open voor buitenlandse studenten.

Masteropleiding

De masteropleiding Psychologie leidt in één jaar afgestudeerde bachelorstudenten op tot academische professionals die zowel theoretische als praktische psychologische vraagstukken kunnen onderkennen, deze kunnen omzetten in hanteerbare vraagstellingen en deze integer en met gebruik van wetenschappelijke kennis en methoden kunnen onderzoeken en oplossen. De opleiding legt de nadruk op een wetenschappelijke oriëntatie, het kunnen verbinden van praktijk en theorie, bewustzijn van de maatschappelijke context en een besef van beroepsethiek.

Er zijn vijf masterspecialisaties:

- Social, Health & Organisational Psychology (SHOP), Engelstalig
- Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie (KK&J)
- Clinical Psychology (CP; Engelstalig)
- Neuropsychologie (NP)
- Toegepaste Cognitieve Psychologie (TCP)

De beoogde leerresultaten in de masterspecialisaties zijn ontleend aan de Dublin-descriptoren. Ze omvatten dezelfde typen competenties (kennis en inzicht; toepassen van kennis en inzicht; oordeelsvorming; communicatie; leervaardigheden) en zijn inhoudelijk toegespitst op de specialisaties. Alle masters beschikken over actuele wetenschappelijke kennis op hun deelgebied van de psychologie, ze kennen de context waarin deze wordt toegepast, de diagnostische instrumenten en interventiestrategieën die worden ingezet en de gebruikelijke methoden van wetenschappelijk onderzoek. Ze zijn in staat deze kennis toe te passen in hun vakgebied, kunnen op een kritisch reflecterende manier hun eigen mening vormen, communiceren met cliënten, patiënten en collega's en zijn in staat zich nieuwe kennis eigen te maken. Ze kunnen zowel in een beroep aan de slag, als zich verder professionaliseren in bijvoorbeeld de GZ-opleiding of een opleiding tot psychologisch onderzoeker.

Typerend voor de Utrechtse masteropleiding is de nadruk op de wisselwerking tussen wetenschap en praktijk en het feit dat er ondanks de krappe eenjarige beroepsopleiding toch ruimte wordt geboden voor individuele profilering: studenten mogen naast een van de specialisaties voor minimaal 5 EC keuzevakken kiezen, wat hen in staat stelt om multidisciplinair te werken. Zij kunnen immers hun psychologieopleiding combineren met bijvoorbeeld vakken uit de biologie, pedagogiek, criminologie of waar ook maar hun interesse naar uitgaat.

Evenals voor de bachelors geldt ook voor de masters dat zij aan het eind van hun opleiding goed zijn toegerust om te functioneren in een internationaal georiënteerde samenleving. Doordat zij in de bacheloropleiding al een stevige basis hebben gelegd, kunnen studenten in de klinische richtingen al vroeg in de masteropleiding aan een stage beginnen. Daarmee kunnen zij bij hun afstuderen aan alle ingangseisen van het postmasteronderwijs en van de beroepspraktijk voldoen, en met succes hun basisaantekening psychodiagnostiek behalen.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de Universiteit Utrecht een mooie, brede psychologieopleiding aanbiedt waarin ontzettend veel te kiezen valt: zowel tussen zeven verschillende studiepaden als binnen de 'major keuze' en de profileringsruimte.

De Undergraduate School onderzoekt of het zin heeft de bacheloropleiding anders in te richten, zodat zij niet alleen voor een vervolgstudie opleidt maar ook rechtstreeks voor de arbeidsmarkt. Dit is een gewaagde maar relevante vraagstelling; de Kamer Psychologie heeft aangegeven weinig perspectief te zien in een eigenstandige bacheloropleiding, ook al omdat de bachelorstudenten zouden moeten concurreren met enerzijds afgestudeerde hbo'ers en anderzijds met universitair afgestudeerde masters. Desalniettemin waardeert het panel de ambitie van de Undergraduate School om te onderzoeken of er wellicht toch een eigen arbeidsmarkt is voor afgestudeerde psychologiebachelors, die immers over geheel eigen competenties beschikken op het gebied van bijvoorbeeld onderzoek en oordeelsvorming. Mogelijk doet een opleiding die ook met dit deel van de arbeidsmarkt rekening houdt recht aan een groep studenten die na de bacheloropleiding besluit niet door te gaan met een master.

Het panel vindt het verstandig dat de opleiding regelmatig vergadert met een Werkveldcommissie, om zicht te houden op actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Het panel concludeert dat de eindtermen voor de bacheloropleiding ruimschoots voldoende worden afgestemd op de wensen van de arbeidsmarkt en tevens een goede basis geven voor de masteropleidingen Psychologie

Het zelfevaluatierapport geeft naar tevredenheid van het panel aan hoe de eindtermen voldoen aan de Dublin-descriptoren kennis en inzicht, het toepassen van kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden. Ook passen de eindtermen binnen het domeinspecifieke referentiekader.

Met name door het zeer brede aanbod en de vele keuzemogelijkheden, en daarnaast door de goede contacten met het werkveld vindt het panel dat de Utrechtse bacheloropleiding het niveau dat van een universitaire opleiding op standaard 1 verwacht mag worden systematisch overstijgt.

Masteropleiding

Het panel waardeert dat de Utrechtse opleiding ondanks de krap bemeten eenjarige master toch maximale ruimte biedt voor individuele profilering en multidisciplinaire ontwikkeling. Vooral studenten die geïnteresseerd zijn in de driehoek sociale psychologie-organisatiepsychologie-gezondheidspsychologie zijn in Utrecht op de goede plek omdat deze onderdelen van het vak in Utrecht goed vertegenwoordigd zijn.

Het panel waardeert eveneens de inspanning die in 2014 is gedaan om de masterspecialisaties te herzien, waarbij goed is geluisterd naar de wensen van de arbeidsmarkt. De herstructurering van de masterspecialisaties heeft geleid tot een veel betere focus op een select aantal deelgebieden van de psychologie, met goede beroepsperspectieven voor de studenten. De loskoppeling van Gezondheidspsychologie van de Klinische psychologie en daarna de koppeling ervan aan Sociale & Organisatiepsychologie heeft beide specialisaties nieuwe synergie gegeven. De Utrechtse opleiding onderscheidt zich daarnaast door de keuze voor een beroepsgerichte masteropleiding (in contrast met de tweejarige researchmasteropleiding), bovenop een uitstekende wetenschappelijke onderbouw.

Sinds de herstructurering is er een duidelijke visie op wat de masters moeten zijn en kunnen: *academic professionals* die in staat om theorie en empirie in te zetten voor evidence-based verbetering en vernieuwing van de beroepspraktijk, die zich sterk bewust zijn van de maatschappelijke context waarin zij opereren en de ethische verantwoordelijkheden die hun beroep met zich meebrengt. De module 'academic professional' is speciaal opgezet om deze visie in het curriculum te implementeren.

Het panel is van mening dat eindtermen passen bij het niveau en de oriëntatie van een universitaire masteropleiding Psychologie. Het concludeert dat de eindtermen van de masteropleiding op adequate wijze het niveau en de oriëntatie van de opleiding beschrijven en dat ze passen bij de Dublin-descriptoren en het domeinspecifieke referentiekader.

Door de vele mogelijkheden tot individuele profilering, de heldere visie op wat de Utrechtse masters moeten zijn en kunnen en de duidelijke focus op een select aantal deelgebieden van de psychologie met goede beroepsperspectieven vindt het panel dat de Utrechtse opleiding het niveau dat van een universitaire opleiding op standaard 1 verwacht mag worden systematisch overstijgt.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting:

De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (student-centred).

Bevindingen

Bacheloropleiding

De Utrechtse bacheloropleiding Psychologie wil een inspirerende, uitdagende opleiding zijn, die met veel keuzemogelijkheden inspeelt op de diversiteit van de toegelaten studenten. Persoonlijk, activerend onderwijs, gegeven door topdocenten, moet deze ambitie realiseren.

De opleiding begint met een uitgebreide en verplichte matching, waarin studenten een week realistisch 'proefstuderen': ze volgen twee colleges en een werkgroep, voeren twee schriftelijke opdrachten uit en leggen een tentamen af. Conform het Utrechts Onderwijsmodel is de bacheloropleiding ingericht met een verplicht majorprogramma van 135 EC. Hierin worden basisvakken gegeven als 'hersenen en gedrag', 'hersenen en cognitie', 'methoden en technieken', 'persoonlijkheid en gezondheid' en 'psychologie als wetenschap'. In dit laatste thema komen ook de ethische aspecten van psychologie aan de orde, zowel van psychologie als wetenschap als van psychologie als beroepsuitoefening. Ook wordt in de 'major verplicht' de basis gelegd voor vaardigheden in drie praktische leerlijnen: onderzoeksvaardigheden, schrijfvaardigheden en professionele vaardigheden.

De bacheloropleiding bevat opvallend veel schrijfopdrachten. Vanaf het tweede blok van het tweede studiejaar kan de student haar/zijn persoonlijke interesse volgen in de 'major keuze'. De opleiding biedt hiervoor maar liefst dertig cursussen aan. De keuze is wel geleid, want het pakket dat de student kiest moet aan voorwaarden voldoen: het moet twee of drie theoretische cursussen bevatten op gevorderd niveau, twee trainingen onderzoeksvaardigheden op een verdiepend niveau, een gevorderde cursus 'techniek en statistiek' en ten slotte het bacheloronderzoek. De meeste studenten kiezen voor een van de disciplinair-inhoudelijke studiepaden, die aan alle voorwaarden die voor de opleiding gelden voldoen en waarin de beoogde eindkwalificaties zijn vertaald naar duidelijke leerdoelen. Er zijn zeven van deze studiepaden:

- Arbeids- & Organisationspsychologie;
- Cognitieve & Neurobiologische Psychologie;
- Gezondheidspsychologie;
- Kinder- & Jeugdpsychologie;
- Klinische Psychologie;

- Neuropsychologie;
- Sociale Psychologie.

De studiepaden zijn nagenoeg op dezelfde wijze opgebouwd: 22,5 EC theorie, 7,5 EC methoden & technieken & statistiek, 7,5 EC onderzoeksvaardigheden, 7,5 EC professionele vaardigheden en 15 EC bacheloronderzoek, dat wordt afgerond met een scriptie. Alleen Klinische Psychologie en Neuropsychologie hebben begrijpelijkerwijs meer training in professionele vaardigheden zoals gespreksvoering en diagnostiek, wat mogelijk wordt gemaakt door iets minder theoretisch onderwijs aan te bieden (15 EC in plaats van 22,5 EC).

Parallel aan de keuzeleerlijn kunnen studenten in de zogeheten profileringsruimte in totaal 45 EC geheel vrij invullen met vakken uit het totale Utrechtse onderwijsaanbod, of dat van andere universiteiten in binnen- en buitenland. Studenten kunnen de profileringsruimte gebruiken om zich alvast te specialiseren in een richting van de psychologie, maar verbreding is eveneens een optie, bijvoorbeeld door een vreemde taal te leren. In principe is het ook mogelijk de profileringsruimte te gebruiken voor een praktijkstage, maar dit wordt – zo hebben studenten het panel verteld – ontmoedigd. Bachelorstudenten die stage wilden lopen moesten dit volledig zelf uitzoeken en regelen; wel is hiervoor een handleiding beschikbaar.. De bacheloropleiding is nu nog overwegend Nederlandstalig, zij het met gebruik van Engelstalige literatuur. Er worden wel al enkele cursussen in het Engels aangeboden en de Undergraduate School heeft het voornemen om dit aantal de komende jaren gefaseerd te verhogen. Dit wordt naar indruk van het panel zeer zorgvuldig gedaan.

Het panel heeft in Utrecht een uitgebalanceerd stelsel van leerlijnen aangetroffen. In de studiepaden zijn steeds één inhoudelijke en drie vaardigheidsleerlijnen door alle vakken heen goed met elkaar verweven in een samenhangend programma. De studiepaden leiden de studenten effectief toe naar de eindkwalificaties voor de verschillende masterspecialisaties en uiteindelijk naar de arbeidsmarkt. Opmerkelijk en bewonderenswaardig is dat de Utrechtse psychologiestudenten zeer veel keuzemogelijkheden hebben, terwijl bij elke keuze het programma toch consistent in elkaar zit en hun de mogelijkheid biedt om aan de eindkwalificaties te voldoen. Een ander opvallend aspect van de opleiding is dat ook eerstejaarsstudenten college krijgen van aan de Utrechtse universiteit verbonden internationaal vooraanstaande onderzoekers, een gevolg van het facultaire personeelsbeleid (zie onder 'docententeam'). Studenten komen zo in aanraking met de allernieuwste inzichten uit de psychologie. Wel zijn de leerlijnen nog niet voor alle docenten en studenten evident. Het panel adviseert de Undergraduate School om deze nog duidelijker zichtbaar te maken, bijvoorbeeld door de leerlijnentool die hiervoor in het leven is geroepen verder te ontwikkelen.

Studenten ronden hun bacheloropleiding af met een bacheloronderzoek, bijvoorbeeld een survey, een observatiestudie, of een zelfgeprogrammeerd computerexperiment. Hiervoor worden per afstudeervariant gemiddeld zo'n 40 onderwerpen aangeboden, die aansluiten bij de onder docenten aanwezige onderzoeksexpertise. Studenten kunnen intekenen op een onderwerp dat aansluit bij hun interesse. Zij voeren het bacheloronderzoek uit in drietallen (tot 2015 in viertallen) en leveren gedrieën een gezamenlijk geschreven bachelorscriptie af, die de vorm heeft van een wetenschappelijk artikel. Uit cursusevaluaties blijkt dat studenten zeer tevreden zijn over de academische vaardigheden die zij zich eigen maken tijdens het bacheloronderzoek. Zij gaven hiervoor in 2017 een 4,5 op een schaal van 5.

De Undergraduate School heeft de ambitie om haar studenten persoonlijk, activerend onderwijs te bieden en naar het panel heeft geconstateerd slaagt zij hier ook in. Mede dankzij een investering van de Faculteit Sociale Wetenschappen in onderwijsinnovatie is de term 'activerend onderwijs' in Utrecht geen papieren tijger, zo ondervond het panel, maar leeft de ambitie echt onder docenten. Vijf procent van hun werktijd zijn zij vrijgesteld voor onderwijsvernieuwing of voor collegiale consulten die het onderwijs verbeteren. Zij experimenteren volop met actieve onderwijsvormen zoals practica, peer review, interactieve video's op Blackboard, quizzen, serious games, webinars en persoonlijke leesadviezen. Het is de Undergraduate School gelukt het onderwijs kleinschaliger te maken, met eerstejaarswerkgroepen van ongeveer 18 studenten. Studenten voelen zich door deze persoonlijke

aanpak gestimuleerd en zijn er enthousiast over. Wellicht draagt het activerende onderwijs eraan bij dat de doorstroom van studenten in Utrecht relatief goed is.

De Utrechtse studenten worden aangemoedigd (een deel van) hun profileringsruimte in te vullen door vakken te volgen aan een buitenlandse universiteit. Dit biedt hun een waardevolle gelegenheid hun blikveld te verruimen. Wel heeft het panel van studenten vernomen dat soms de kwaliteit van in het buitenland genoten onderwijs te wensen over laat. Het is dan – vergeleken bij de hoge standaard van Nederlandse psychologieonderwijs – chaotisch of van lager niveau dan verwacht. De Undergraduate School heeft aangegeven alleen uitwisselingsrelaties te hebben met gerenommeerde universiteiten, die gescreend zijn door de International Office van de universiteit. Het panel adviseert deze screening nog systematischer dan nu al gebeurt aan te vullen met informatie uit de *debriefing* van studenten die in het buitenland hebben gestudeerd.

Onder studenten leeft de behoefte – zo bleek tijdens de visitatie – om zich reeds in de bachelorfase op de arbeidsmarkt te oriënteren middels een stage. Die mogelijkheid bestaat nu wel, in de profileringsruimte, maar zij wordt enigszins ontmoedigd, zo vertelden alumni. Wel is het zo dat studenten die zelf het initiatief nemen, zelf een stageplek zoeken en een plan voor een stage maken (voor al deze stappen stelt de opleiding een handleiding beschikbaar) tijdens hun stage begeleiding kunnen krijgen van een docent. Het panel geeft de opleiding in overweging om – waar het misschien niet mogelijk blijkt van de bacheloropleiding een op zichzelf staande beroepsopleiding te maken – dan toch te onderzoeken of het mogelijk is de bacheloropleiding dichterbij de arbeidsmarkt te brengen door een stage in de bacheloropleiding actiever te faciliteren. Stage-aanbieders lijken op het eerste gezicht geen interesse te hebben in bachelorstagiairs, maar misschien zijn er na enig zoeken toch niches te vinden waar zij wel welkom zijn en zinvol werk kunnen doen dat hen laat kennismaken met de beroepspraktijk.

Masteropleiding

De vijf masterspecialisaties aan de Utrechtse psychologieopleiding delen overkoepelende doelstellingen: psychologen opleiden tot kritische *academic professionals* met een onderzoekende houding. De specialisaties zijn dan ook op dezelfde manier opgebouwd. Alleen de studielast per onderdeel varieert. Steeds is 10 tot 15 EC gereserveerd voor theoretische verdieping in de eigen specialisatie. Hierbij leren studenten aan de hand van theorie en casuïstiek om op een wetenschappelijk verantwoorde wijze psychologische interventies te ontwikkelen. Naast theoretische verdieping krijgen studenten de ruimte om zich te profileren, door voor 5 tot 10 EC cursussen naar keuze te volgen. De mastertracks bieden zelf verdiepende keuzecursussen op masterniveau aan, maar studenten mogen ook een keuzecursus volgen bij een andere mastertrack, of zelfs bij een andere faculteit in binnen- of buitenland.

Alle specialisaties bevatten een onderzoeks- of praktijkstage: 7,5 of 12,5 EC bij Toegepaste Cognitieve Psychologie (bij een stage van 12,5 EC laten studenten een van de keuzevakken vallen), 15 EC bij Social, Health & Organisational Psychology, 20 EC bij de specialisaties Clinical Psychology en Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie en 25 EC bij Neuropsychologie. Daarnaast schrijven alle studenten een masterscriptie: 27,5 EC bij Toegepaste Cognitieve Psychologie, 15 EC bij Social, Health & Organisational Psychology, 20 EC bij Clinical Psychology en Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie en 15 EC bij Neuropsychologie. Bij Toegepaste Cognitieve Psychologie kan de student ervoor kiezen om haar of zijn stage te verlengen van 7,5 naar 12,5 EC, en hiervoor een keuzecursus te laten vallen. Gedurende de hele masteropleiding werken de studenten gezamenlijk aan hun wetenschappelijke identiteit, ethisch bewustzijn en arbeidsmarkt oriëntatie in de module 'academic professional' (5 EC). Dat de studielast per onderdeel fors verschilt van specialisatie tot specialisatie acht het panel verklaarbaar vanuit het specifieke karakter van elk van de specialisaties en de wensen van de arbeidsmarkt waarvoor zij opleiden; deze verschillen in studielast zijn daarom te billijken.

Het panel heeft tijdens het locatiebezoek – zowel uit bestudering van de aangeboden stof als uit gesprekken – geconstateerd dat de masteropleiding over de gehele linie inhoudelijk zeer goed in

elkaar zit. De verdiepende theorievakken sluiten aan bij de onderzoeksvelden waar de Utrechtse psychologen sterk in zijn en brengen studenten in aanraking met de allernieuwste ontwikkelingen op het vakgebied van hun keuze. Daarnaast oefenen de studenten met het vertalen van wetenschappelijke inzichten naar praktijksituaties en het vertalen van problemen in de praktijk naar wetenschappelijke onderzoeksvragen. De vaardigheidsleerlijnen uit de bacheloropleiding worden in de masteropleiding doorgezet. Het gaat in deze fase met name om communicatievaardigheden, oordeelsvorming en methodologische en statistische vaardigheden. Het aanbod aan werkvormen in de masteropleiding is divers: hoor- en werkcolleges, practica, presentaties, uitwerking van casussen, oefeningen in het schrijven van adviesrapporten en wetenschappelijke essays. In de module 'academic professional' reflecteren studenten in intervisiegroepjes op hun ervaringen tijdens de stage, hetgeen als zeer waardevol wordt ervaren.

De Graduate School heeft internationale ambities en realiseert die gefaseerd, net zoals de Undergraduate School. Clinical Psychology en Social Health & Organisational Psychology waren in het studiejaar 2017-2018 al Engelstalig. Met ingang van het studiejaar 2018-2019 zullen alle masterspecialisaties in het Engels worden aangeboden en openstaan voor buitenlandse studenten. Bij Clinical Psychology is nu een derde van de studenten afkomstig uit het buitenland. De eerste ervaringen met internationalisering zijn positief; na een felle discussie die er eerder over is gevoerd zijn docenten aangenaam verrast. Door de komst van buitenlandse studenten is de leeromgeving volgens hen meer divers en levendiger geworden. Buitenlandse studenten investeren extra in hun opleiding, zijn per definitie gemotiveerd en laten een grote inzet zien. Daardoor halen ze de kwaliteit van de opleiding omhoog.

De module 'academic professional' is in 2015 opgezet om de verschillende aspecten van het curriculum met elkaar te verbinden. Thema's zijn onder meer wetenschappelijke integriteit, ethisch handelen en arbeidsmarktorientatie. Bij dit laatste onderdeel denken studenten na over waar ze staan, hoe ze zich willen ontwikkelen en wat ze willen betekenen voor de maatschappij. Het bureau Career Services verzorgt een loopbaantraining met praktische oefeningen en individuele feedback, die studenten als zeer nuttig ervaren. Studenten sluiten de module af met een persoonlijk reflectief portfolio. In 2017 is de module geëvalueerd. Daaruit kwam naar voren dat de verdeling van verantwoordelijkheden voor programmaonderdelen tussen de verschillende bestuurlijke niveaus soms onduidelijk was. Op grond daarvan heeft Psychologieopleiding nu de volledige regie gekregen over de module 'academic professional' voor haar eigen studenten. Dit zorgt ervoor dat studenten de cursus als veel relevanter ervaren.

De Utrechtse masteropleiding is hoogwaardig en zeer intensief. Zo zeer zelfs dat studenten alle zeilen bij moeten zetten om aan hun verplichtingen te voldoen. Lang niet iedereen slaagt erin haar masteropleiding af te ronden in het ene jaar dat ervoor staat. De rendementen verschillen per specialisatie; bij de richtingen Sociale, Gezondheids- en Organisationspsychologie en Toegepaste Cognitieve Psychologie slagen zo'n drie op de vier studenten binnen één jaar voor hun master, bij de Neuropsychologie is dit slechts één op de tien. Ook in de andere klinische richtingen is het moeilijk de master in één jaar te halen. Soms kiezen studenten er zelf voor om twee masterdiploma's te halen, wat uiteraard studievertraging oplevert. Maar de meeste vertraging wordt veroorzaakt door de stages: studenten verliezen kostbare studietijd met het zoeken en vinden van een stageplek; ook laten ze de stage soms langer duren dan het curriculum voorschrijft. Dit laatste is deels te wijten aan de eisen van de stage-organisaties, deels aan de wensen van de studenten zelf. Zij vinden het zinvol om een langere stage te doen omdat ze zich dan beter voorbereid voelen op de arbeidsmarkt. De Graduate School is zich bewust van deze mismatch tussen de papieren en de reële werkelijkheid. Voor de klinische richtingen heeft zij actief stageplekken geworven en spant ze zich in om de duur van de stages te beperken. Voor de specialisatie Klinische Kinder- & Jeugdpsychologie is het aantal stageplaatsen hierdoor inmiddels toereikend. Voor de masterspecialisatie Neuropsychologie geldt sinds het studiejaar 2017-2018 een numerus fixus. Er worden niet meer dan 65 masterstudenten toegelaten, geselecteerd op basis van academische prestaties in de bacheloropleiding, motivatie en cv. Voor rond de vijftig van deze masterstudenten kan de opleiding een klinische stageplaats

garanderen. De overige studenten kunnen een innovatiestage doen, waarbij gewerkt wordt aan bijvoorbeeld een nieuw of verbeterd diagnosticum.

Docententeam

Het Utrechtse departement Psychologie heeft een goede internationale reputatie op het gebied van onderzoek. De meeste docenten die vast aan de opleiding zijn verbonden hebben een gecombineerde functie: 60 procent van hun tijd besteden zij aan onderwijs en 40 procent aan onderzoek. Als onderzoeker hebben veel docenten grote onderzoekssubsidies verworven, waaronder 16 Veni's, 6 Vidi's, 2 Vici's, 4 ERC-grants en 2 Zwaartekrachtsubsidies. Alle docenten, ongeacht welke onderzoeksfinanciering zij ook hebben binnengehaald, zijn verplicht minimaal 40 procent (bij uitzondering 30 procent) van de werktijd aan onderwijs blijven besteden.

Het merendeel van de vaste docenten (83 procent) beschikt over ten minste een basiskwalificatie onderwijs (bko). Nieuwe docenten worden bij voorkeur hierop geselecteerd; met degenen die nog niet over een bko beschikken worden afspraken gemaakt over het op korte termijn behalen daarvan. De afgelopen jaren zijn er nogal wat personeelwisselingen geweest, waardoor er relatief veel jonge, beginnende, docenten zijn. Alle docenten worden gestimuleerd om zichzelf te ontwikkelen. Er is hiervoor een keur aan mogelijkheden, zoals een 'leergang BKO', een leergang 'onderzoek van studenten begeleiden' (voor promovendi en postdocs), een leergang 'onderwijskundig leiderschap', een leergang 'honours teaching', een masterclass 'teaching in the international classroom' en een workshop digitalisering. Het panel is onder de indruk van het grote aanbod aan ontwikkelmogelijkheden voor docenten.

De werkgroepen in het eerste jaar worden begeleid door juniordocenten met een tijdelijke aanstelling. Zij worden voor hun taken getraind tijdens een 'inwerkweek' en daarna intensief begeleid (wekelijks contact met een seniordocent). Er is veel mogelijkheid tot super- en intervisie. Zo worden opdrachten regelmatig ook door andere docenten nagekeken, wonen docenten soms een werkgroep bij die door een collega verzorgd wordt, of begeleiden zij gedurende een korte periode de werkgroep van een collega. Ondanks al deze coaching geven studenten aan dat de kwaliteit van de juniordocenten die de werkgroepen in de bacheloropleiding begeleiden nogal varieert. Dit is een punt van aandacht, zeker gezien het feit dat studenten een jaar lang dezelfde begeleider hebben.

Over het algemeen zijn de studenten evenwel tevreden over hun docenten. Zij vinden dat de docenten passie hebben voor het vak dat zij doceren en dat is voor de studenten een extra stimulans. Ook vinden zij de docenten betrokken: niet alleen bij het onderwijs, maar ook bij de studenten persoonlijk. De betrokkenheid groeit naarmate de studenten verder in hun opleiding komen.

Zoals bij de meeste opleidingen is ook in Utrecht de werkdruk een punt van zorg en aandacht, mede als gevolg van de intensivering van het onderwijs. Uit de *Medewerkersmonitor Departement Psychologie* in 2017 bleek dat bijna de helft van de docenten de werkdruk als te hoog ervaart, ondanks dat het departement in de afgelopen jaren extra docenten heeft aangesteld om de ambities van de onderwijsherziening te kunnen realiseren. Het management van de opleiding zet zich in om de werkdruk onder controle te houden, bijvoorbeeld door taken meer te spreiden, docenten ondersteuning aan te bieden bij het geven van onderwijs en bureaucratie rond archivering en toetsing zo veel mogelijk te beperken. Ook is er een transparant taakbelastingssysteem opgezet. Daardoor vinden de docenten de werkdruk weliswaar hoog, maar ook 'fair en inzichtelijk', naar het panel tijdens zijn locatiebezoek heeft vernomen. In sommige periodes, bijvoorbeeld als er open-vragententamens moeten worden nagekeken, is er piekbelasting. Het panel heeft geconstateerd dat docenten onderling goed samenwerken en regelmatig in wisselende samenstelling met elkaar overleggen. Zo worden de leerlijnen en studiepaden bewaakt.

Het panel concludeert dat de Utrechtse docenten over het algemeen uiterst professioneel zijn, dat hun onderwijs vaak geworteld is in internationaal toonaangevend wetenschappelijk onderzoek en dat hun passie en betrokkenheid voor de studenten motiverend zijn. Het panel acht het onvermijdelijk dat sommige onervaren docenten didactisch nog niet op volle sterkte zijn en vindt het

bewonderenswaardig wat er nu al gebeurt om hen te coachen, bijvoorbeeld dat er voor veel vakken een wekelijks overleg is met alle docenten en de cursuscoördinatoren. Maar het panel onderschrijft van harte het voornemen van de Undergraduate School om het inwerken van nieuwe docenten nog meer systematisch en structureel aan te pakken. Ten slotte adviseert het panel de opleidingsmanagers om zich in te spannen personeelsleden langere tijd aan zich te binden, teneinde een te groot verloop onder de staf te voorkomen.

Opleidingscommissie

De Undergraduate School van de Faculteit Sociale Wetenschappen heeft één gemeenschappelijke Opleidingscommissie, waarin docenten en studenten zitting hebben van elke opleiding die de faculteit verzorgt. De facultaire Opleidingscommissie is naar opleiding ingedeeld in kamers. De kamers hebben sinds 2017 instemmingsrecht bij eventuele wijzigingen in de Onderwijs- en Examenregeling. Op masterniveau heeft het departement Psychologie van de Faculteit Sociale Wetenschappen een eigen Programme Advice Committee (PAC), bestaande uit docenten en studenten. Een afvaardiging van deze PAC heeft zitting in de Opleidingscommissie die de Graduate School van de Faculteit Sociale Wetenschappen in volle breedte bedient. De Psychologiekamer van de Opleidingscommissie voor de Undergraduate School en de PAC op masterniveau vormen de schakels tussen studenten en onderwijsmanagers. De opleidingsdirecteur schuift standaard aan bij hun vergaderingen, als klankbord en luisterend oor. De commissies zijn tevens verantwoordelijk voor de evaluatie van vakken en studenten kunnen er met eventuele klachten terecht.

Sinds de invoering van de nieuwe inspraakstructuur (waarin elke opleiding een eigen kamer heeft in de faculteitsbrede Opleidingscommissie) hebben de leden van de commissies het gevoel dat ze meer inspraak hebben. De leden van de Opleidingscommissie stellen zich actief op; zo gaan zij de colleges langs om het belang van cursusevaluaties te onderstrepen. Alle cursussen worden via een digitaal formulier geëvalueerd, de cursuscoördinator reageert op de feedback en het totaal van evaluatieresultaten en commentaar komt geanonimiseerd op Blackboard te staan. De leden van de Opleidingscommissie en PAC bekijken alle cursusevaluaties; bij oordelen die lager uitvallen dan een zeven onderzoeken ze wat de kritiek van studenten is en bespreken dit met de coördinator van het vak. De leden van de commissies voelen zich serieus genomen. Een probleem dat zij aan de orde stelden werd bijvoorbeeld diezelfde dag nog opgelost door de cursuscoördinator. Een cursus die structureel slecht werd beoordeeld, is uiteindelijk geheel op de schop gegaan. Het panel concludeert dat de Opleidingscommissie goed functioneert.

Opleidings specifieke voorzieningen en begeleiding

Zoals het panel uit de documenten en gesprekken is gebleken, kunnen Utrechtse psychologiestudenten gebruikmaken van een laboratorium en een 'testotheek' met diagnostische instrumenten. In MyWorkplace kunnen ze hun data met softwareprogramma's verwerken. In het Skills Lab bieden ouderejaarsstudenten ondersteuning bij bijvoorbeeld het schrijfproces. De studievereniging Alcmæon organiseert kennismakingsbijeenkomsten voor eerstejaars, excursies, studiereizen, lezingen door gastsprekers. Alcmæon wordt financieel ondersteund door de opleiding en heeft een eigen ontmoetingsruimte.

Persoonlijke begeleiding krijgen studenten in hun eerste jaar van een tutor, die tevens werkgroepdocent is en de studenten dus wekelijks ziet. De tutor voert één-op-één-gesprekken en houdt groepsbijeenkomsten over studiehouding, studievaardigheden en reflectie op de eigen toekomst. Ook in het tweede en derde jaar kunnen studenten voor advies op het gebied van studievoortgang, studiekeuzes, arbeidsmarktoriëntatie, studeren in het buitenland en persoonlijke problemen terecht bij een tutor. Naast docenten/tutores zijn ook masterstudenten/studentmentoren bij de begeleiding betrokken. Omdat zij in die rol inzicht op het gebied van persoonlijke ontwikkeling en motivatie verwerven, kunnen zij hun begeleidingsactiviteiten opvoeren in plaats van een profileringscursus van 7,5 EC. Bij moeilijke keuzes of problemen kunnen studentmentoren een beroep doen op hun docent. Die kan op haar of zijn beurt professionele hulp inroepen, bijvoorbeeld van een studieadviseur.

Naast een persoonlijke kent de begeleiding van studenten ook een collectieve dimensie. Nieuw is bijvoorbeeld het 'project De Bestemming', onderdeel van het eerstejaarstutoraat. Deze module verbindt de kennis van de afzonderlijke subdisciplines aan de hand van een maatschappelijk vraagstuk, waardoor de integratie van de verschillende domeinen duidelijk wordt en de studenten reflecteren op de bredere relevantie van de opgedane kennis in hun studie. Het project wordt afgesloten met een groot symposium aan het eind van het eerste studiejaar, waarop de studenten kennis delen in de vorm van presentaties. Ook organiseert de Undergraduate School een voorlichtingsdag, waarop studenten inleidende hoorcolleges kunnen volgen over de verschillende studieraden en waarin tevens wordt ingegaan op de actuele situatie voor psychologen op de arbeidsmarkt.

Masterstudenten oriënteren zich voornamelijk op de arbeidsmarkt in de module 'academic professional', waarin ze zich niet alleen op hun toekomst bezinnen, maar ook praktisch oefenen in bijvoorbeeld zelfpresentatie. Daarnaast kunnen ze gebruikmaken van een universiteitsbreed aanbod aan *career services*, trainingen, tests en advies. Het panel vindt al met al de persoonlijke ondersteuning zeer uitgebreid en weldoordacht; de Utrechtse studenten worden goed begeleid.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de Utrechtse Undergraduate School een mooie, brede klassieke opleiding biedt. Het heeft met name bewondering voor de vrijheid die enerzijds studenten zowel in de 'major keuze' als in de profileringsruimte wordt geboden om zelf vorm te geven aan hun opleiding, terwijl ze anderzijds toch vakkundig richting eindtermen worden geleid. Dankzij een professioneel opgezette organisatie en doordachte leerlijnen in een samenhangend programma slaagt de Undergraduate School erin een maximale keuze te combineren met minimale chaos. Dat wil zeggen: de verschillende keuzeraden voor studenten zijn strak geregisseerd, waardoor ze bij hun afstuderen toch aan de eisen voldoen.

Dankzij serieuze investeringen en enthousiaste docenten is 'activerend onderwijs' voor deze opleiding geen hollere kreet, maar wordt er daadwerkelijk geëxperimenteerd met vernieuwende onderwijsvormen, zowel in de bachelor- als in de masteropleiding. Een ander sterk punt van de opleiding is dat studenten vanaf het eerste jaar college krijgen van hoog gekwalificeerde onderzoekers, dankzij de onderwijsverplichting van minimaal 30 procent van de werktijd, die ook geldt voor stafleden met grote onderzoeksbeurzen. Samen met het activerende, persoonlijke karakter van het onderwijs zorgt dit voor een stimulerende leeromgeving, waar studenten over het algemeen enthousiast over zijn.

De Utrechtse bacheloropleiding organiseert een zorgvuldige matching en een goede ondersteuning, zowel individueel als collectief. Het project 'De Bestemming' in het eerstejaarstutoraat verdient daarbij een extra compliment, omdat het zowel de verschillende domeinen van de psychologie bij elkaar brengt als deze koppelt aan de actualiteit, en dat in een activerende context. De kwaliteitszorg van de opleiding is op orde, mede dankzij een actieve Opleidingscommissie, wier gevraagd en ongevraagd advies serieus wordt genomen.

Het panel heeft ten slotte veel waardering voor de weldoordachte en zorgvuldige wijze waarop de Utrechtse Undergraduate School het Engelstalig onderwijs geleidelijk invoert. Doel is daarbij niet om méér (buitenlandse) studenten te trekken, maar de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en Nederlandse studenten te stimuleren hun blik meer naar buiten te richten. Er worden middelen beschikbaar gesteld om docenten bij te scholen en de overgang naar Engelstalige cursussen soepel te laten verlopen.

Enkele kleine kanttekeningen wil het panel graag maken, en daaraan adviezen verbinden waarmee de opleiding nog beter kan worden. In de ogen van sommige studenten gaat de breedte van de opleiding ten koste van de diepte. Er is dan wel heel veel keuze, maar de mogelijkheden om echt

dieper in een deelgebied van de psychologie door te dringen zijn gedurende de bacheloropleiding beperkt. Een enkele student ervaart de opleiding als te schools. Het doorzetten van de trend naar activerend onderwijs zou hierop een antwoord kunnen zijn. Ook het honoursprogramma en het 'honours on demand'-programma, waarbij studenten zelf hun – aanvullende – onderwijsprogramma bepalen verdienen verdere uitbouw als vluchtweg voor getalenteerde studenten die meer diepgang zoeken.

Een tweede kanttekening betreft de zorgvuldig uitgezette leerlijnen. Die zouden explicieter kunnen worden gemaakt voor zowel docenten als studenten, zodat beide groepen ze nog bewuster en daardoor wellicht effectiever kunnen toepassen. De *tool* die is ontworpen om de leerlijnen beter zichtbaar te maken biedt hiervoor een goed startpunt, maar is nog niet zo gebruikersvriendelijk. Hij behoeft verdere ontwikkeling, implementatie en disseminatie.

Het controlesysteem op de kwaliteit van het onderwijs dat studenten in het buitenland volgen is formeel volkomen op orde, maar blijkt in de praktijk niet waterdicht; studenten vinden het niveau van sommige uitwisselingsopleidingen matig. Het panel raadt de Undergraduate School aan dit controlesysteem aan te scherpen. Dit kan bijvoorbeeld door informatie afkomstig van de debriefing van uit het buitenland teruggekeerde studenten nog systematischer te vertalen naar een selectie van uitruilpartners.

Dit mag beschouwd worden als suggesties ter mogelijke verbetering van een verder goed georganiseerde en inhoudelijk sterke opleiding, die studenten zonder meer in staat stelt aan de beoogde eindkwalificaties te voldoen en die in de ogen van het panel per saldo systematisch uitstijgt boven de basiskwaliteit die van een bacheloropleiding psychologieopleiding verwacht mag worden. De aspecten waarop zij zich met name in positieve zin onderscheidt zijn: maximale keuze gecombineerd met minimale chaos door een zeer professionele organisatie, onderwijs door zeer goed gekwalificeerde onderzoekers, uitstekende persoonlijke ondersteuning van studenten en een weldoordachte en zorgvuldige invoering van Engelstalig onderwijs.

Het docententeam van het departement Psychologie (zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding) heeft het panel leren kennen als deskundig en gedreven. De docenten worden volop gestimuleerd om te investeren in hun eigen professionele ontwikkeling en/of in onderwijsinnovatie en de faculteit hun biedt hiervoor tal van mogelijkheden. Dat de psychologiedocenten hart hebben voor vernieuwing blijkt uit het feit dat ze regelmatig universiteitsbreed verdeelde subsidies voor onderwijsvernieuwing in de wacht slepen.

De werkdruk is weliswaar hoog, maar heeft de volle aandacht van het management en lijkt onder controle. De docenten werken goed samen en overleggen regelmatig. Dit is een van de factoren die de veelheid aan keuzemogelijkheden mét bewaking van de leerlijnen mogelijk maken.

Masteropleiding

Het panel constateert dat de Utrechtse masteropleiding Psychologie een intensieve, hoogwaardige voorbereiding biedt op een loopbaan als psycholoog. Zowel inhoudelijk als op het gebied van vaardigheden zijn de eindkwalificaties goed vertaald naar leerdoelen en het onderwijs is zo ingericht dat de studenten aan deze leerdoelen kunnen voldoen. Naar de mening van docenten maken studenten in hun masterjaar een groeispurt, waarna ze eraan toe zijn de arbeidsmarkt te betreden. Het panel kan zich dat op grond van het programma goed voorstellen. Evenals bij de bacheloropleiding is het panel onder de indruk van de wijze waarop aan de ene kant de masterstudenten veel verschillende opties krijgen aangeboden om zich in een zelfgekozen richting te ontwikkelen, terwijl toch voor alle keuzepakketten een goed eindniveau wordt bereikt. Een bijzondere bijdrage aan dit laatste levert de module 'academic professional'. Deze vult de opleiding mooi aan met zowel theoretische verdieping en reflectie als een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt. In de verbeterde vorm is de module een aanwinst voor de opleiding, waar de huidige studenten blij mee zijn en die de alumni graag zouden hebben gehad.

Een aanbeveling van de vorige visitatie in 2012 was om ethiek explicieter naar voren te halen in het curriculum. Naar het oordeel van het panel heeft de afdeling hieraan inmiddels voldaan. Ethiek heeft nu een volwaardige plaats. De masteropleiding bouwt voort op de theoretische basis die tijdens de bacheloropleiding is gelegd in de 'major verplicht'. Dit gebeurt zowel in de module 'academic professional' als in de intervisiegroepen tijdens de terugkomdagen, waar studenten worden aangemoedigd ethische dilemma's die ze tijdens hun stage tegenkomen naar voren te halen. Ook deze intervisiegroepen worden door studenten zeer gewaardeerd.

Net als voor de bacheloropleiding wil het panel ook voor de masteropleiding een enkele suggestie doen waardoor zij nog beter kan worden. Het masterjaar wordt door de studenten als zeer intensief, misschien zelfs enigszins overladen ervaren. Wanneer hier oponthoud bij komt doordat het lastig is een stage te vinden, of doordat een stage langer duurt dan de opleiding vereist, lukt het velen niet om de masteropleiding binnen een jaar af te ronden. De Graduate School is zich hiervan bewust en neemt tal van maatregelen, zoals het instellen van een fixus voor opleidingen waar een gebrek aan stageplaatsen is en landelijke afspraken over stageduur. Deze inspanningen juicht het panel van harte toe. Het raadt de Graduate School aan ook met andere maatregelen te experimenteren om masterstudenten nog soepeler door het jaar te geleiden. Te denken valt bijvoorbeeld aan de inzet van ICT voor virtuele plannings- en intervisieactiviteiten, en/of het waar mogelijk vervangen van verplicht bijwonen van hoorcolleges door in eigen tijd bekijken van opnamen hiervan.

Dat de masterstudenten een volle agenda hebben laat onverlet (en is mede een gevolg van het feit) dat de Utrechtse masteropleiding uitstekend onderwijs biedt over de volle breedte van zowel de theoretische als vaardighedenleerlijnen. Door haar inhoudelijke kwaliteit, door de vele verschillende mogelijkheden voor verdieping en profilering die ruimschoots recht doen aan de diversiteit van de studentenpopulatie en door de extra verdiepende laag in de module 'academic professional', vindt het panel dat de Utrechtse masteropleiding uitstijgt boven de basiskwaliteit die van een masteropleiding psychologie verwacht mag worden. Het beoordeelt de opleiding daarom als goed.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting:

De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Bacheloropleiding

De Undergraduate School streeft naar een uitgebalanceerde mix van formatieve en summatieve toetsvormen. De eerste hebben als doel studenten gericht feedback te geven waardoor zij hun eigen leerproces kunnen sturen. De tweede hebben tot doel te toetsen of studenten voldoen aan de eindtermen. De summatieve toetsen voor alle cursussen zijn vastgelegd in een toetsplan, dat jaarlijks wordt vastgesteld. Hierin zijn de eindtermen uitgewerkt in leerdoelen per cursus en is vastgelegd hoe wordt getoetst of de studenten de leerdoelen hebben gerealiseerd. Tevens bewaakt het toetsplan dat de toetsvormen voldoende variatie laten zien. Formatieve toetsing is verweven in de dagelijkse onderwijspraktijk, bijvoorbeeld begeleiding bij opdrachten en feedback op tussen- en eindproducten.

Elke cursus heeft minimaal twee (summatieve of formatieve) toetsmomenten. Het curriculum kent een opbouw in complexiteit van het lesmateriaal en een geleidelijke overgang van het vergaren van kennis en het zich eigen maken van vaardigheden naar het toepassen ervan. Deze opbouw komt naar de mening van het panel mooi terug in de toetsvormen.

De cursuscoördinator is verantwoordelijk voor de inhoud van de toetsen. Indien nodig kan de cursuscoördinator een beroep doen op een van de vier toetsambassadeurs. Dit zijn ervaren docenten met specifieke expertise op het gebied van toetsing. De kwaliteit van toetsing is onderwerp van de cursusevaluaties, steeds met twee gesloten vragen en één open vraag. Ook bevrageet de opleidingsdirecteur de cursuscoördinator na afloop van elke cursus over de toetsing in relatie tot de leerdoelen. De cursuscoördinator evalueert samen met de docenten de toetsing aan de hand van de toetsuitkomsten en de evaluatieresultaten. De opleidingsdirecteur evalueert jaarlijks de gang van zaken op toetsgebied met de Examencommissie. Het panel vindt deze werkwijze zorgvuldig.

De Undergraduate School heeft ervoor gekozen het bacheloronderzoek te laten uitvoeren in drietallen en ook de bachelorscriptie integraal te laten schrijven door dezelfde drietallen. Zij doet dit omdat zij van mening is dat goed leren samenwerken een essentieel onderdeel is van de opleiding. Ook in de beroepspraktijk werken psychologen tegenwoordig immers steeds vaker samen in al dan niet multidisciplinaire teams. Daarnaast maakt samenwerking tussen drie studenten het mogelijk om voldoende data te verzamelen voor betrouwbare statistiek. Ten slotte is ook voor een gezamenlijke bachelorscriptie gekozen om binnen de beschikbare werktijd van docenten het onderzoek en de scriptie toch zo goed en intensief mogelijk te kunnen begeleiden.

Het panel kan zich niet geheel vinden in deze rationale en heeft zorgen rond de beoordeling van de bachelorscripties. Het gehele bacheloronderzoek wordt als collectief product beoordeeld met behulp van een *rubric* via een standaard beoordelingsformulier. Bij deze beoordeling zijn zowel de begeleider van het bacheloronderzoek als een tweede beoordelaar betrokken. Op aandringen van de Examencommissie vindt naast feedback aan het driekoppige team sinds 2017 een tussentijds mondeling evaluatiegesprek plaats met individuele studenten. Ook wordt het bachelorproject afgerond met een individueel mondeling tentamen, dat naar het panel heeft vernomen ongeveer tien tot vijftien minuten in beslag neemt. In dit tentamen wordt gecontroleerd of de student 'intellectueel eigenaar' is van alle stappen in het bacheloronderzoek en of zij/hij de leerdoelen heeft gerealiseerd. In principe kan het cijfer van de individuele student op basis van het mondelinge tentamen maximaal één punt naar boven of beneden worden bijgesteld ten opzicht van het cijfer voor het collectieve eindproduct. Het panel acht dit geen afdoende maatregel om te komen tot een betrouwbare individuele beoordeling. Bij de door het panel bestudeerde steekproef uit het studiejaar 2016-2017 bleek bovendien dat ondanks de individuele mondelinge afsluiting een individueel cijfer slechts sporadisch afweek van het cijfer van de overige teamleden. Ook bleek dat in de beoordelingsmethodiek niet expliciet genoeg gekeken wordt wat het aandeel van de individuele student aan het eindwerk is geweest, en hoe dat zich verhoudt tot beoordeling van de competenties van de individuele studenten. Het panel heeft zijn zorgen met het opleidingsmanagement besproken. Het acht voor een valide en betrouwbare toetsing van de leerresultaten van *individuele* studenten een beoordeling van *individuele* eindproducten absoluut noodzakelijk.

Masteropleiding

De masteropleiding heeft op het gebied van toetsing dezelfde uitgangspunten en uitvoeringsprincipes als de bacheloropleiding, zoals een mix van formatieve en summatieve toetsvormen en borging van validiteit in een toetsplan. Het theoretische deel van de masteropleiding voorziet de studenten van instrumenten waarmee ze zich in hun stage en masterscriptie verder kunnen ontwikkelen tot beginnende professionals. Vrijwel alle curriculumonderdelen in de masteropleiding hebben verschillende leerdoelen op het gebied van kennis en vaardigheden. De meest gebruikte toetsvormen in de master zijn schriftelijke tentamens met open vragen, schrijfpodochten en presentaties.

Bij de stage en masterscriptie worden de studenten beoordeeld op het uitvoeren van complexe taken waarbij zowel vakinhoudelijke kennis als professionele en academische vaardigheden worden getoetst. De Graduate School streeft betrouwbaarheid en onafhankelijkheid na door vóór het

afnemen van tentamens in collegiaal overleg tot gedeelde antwoordsleutels te komen en door beoordelingscriteria voor stage en scriptie vast te leggen in formulieren. Zowel het samenstellen als het afnemen en nakijken van toetsen gebeurt door minimaal twee docenten. Een uniforme *rubric* voor het nakijken van de masterscripties is in ontwikkeling. Een snelle invoering hiervan is zeker wenselijk.

De bacheloropleiding en masteropleiding delen samen vier toetsambassadeurs, die de voor toetsing verantwoordelijke cursuscoördinatoren zo nodig terzijde staan. Een vijfde toetsambassadeur is speciaal toegewijd aan de masteropleiding, met name voor de masterherziening en de internationaliseren. Ook de procedure voor kwaliteitsbewaking is vergelijkbaar met die voor de bacheloropleiding: cursussen worden na afloop geëvalueerd, waarbij ook naar toetsing gevraagd wordt. Na elke cursus evalueren de cursuscoördinator en docenten de toets- en evaluatieresultaten. Daarnaast wordt iedere afgestudeerde student gevraagd een curriculumevaluatie in te vullen, waarbij eveneens wordt gevraagd naar de ervaringen met toetsing en feedback. De resultaten hiervan worden besproken in onder meer de Opleidingscommissie en met de decaan en vice-decaan van de faculteit.

Examencommissie

De Utrechtse Faculteit Sociale Wetenschappen heeft drie Examencommissies, waaronder één voor de bacheloropleidingen en één voor de eenjarige masteropleidingen. In de Examencommissies is elke opleiding vertegenwoordigd door een kernlid. Ook de opleiding Psychologie heeft dus een kernlid afgevaardigd naar de facultaire Examencommissies voor de bacheloropleiding en voor de eenjarige masteropleiding. Het feit dat kernleden van verschillende opleidingen gezamenlijk de Examencommissie vormen geeft aanleiding tot constructieve kruisbestuiving, zo hebben de leden het panel verzekerd. De Examencommissie peilt steekproefsgewijs of de toetsvormen daadwerkelijk het realiseren van de leerdoelen meten. Bij multiple-choicetentamens wordt een psychometrische analyse uitgevoerd. Net als het panel heeft ook de Examencommissie haar zorgen uitgesproken over de collectieve beoordeling van de bachelorscripties en aangedrongen op meer individuele differentiatie.

De facultaire Examencommissie voor de eenjarige masteropleiding heeft een toezichthoudende rol en staat op enige afstand van de masteropleiding, maar is wel gesprekspartner van de onderwijsdirecteur. Jaarlijks overleggen de voorzitter van de Examencommissie en het kernlid van de masteropleiding en de opleidingsdirecteur over de kwaliteit van toetsing.

Ter ondersteuning van haar toezichthoudende rol heeft de Examencommissie een Toetsingscommissie ingesteld. Deze bestaat uit de voorzitters van de drie Examencommissies, een extern lid van de Examencommissie en een toetsexpert van de afdeling Methoden & Technieken. De Toetsingscommissie voert in opdracht van de Examencommissie regelmatig onderzoek uit en geeft adviezen.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de toetsing in de eerste jaren van de bacheloropleiding uitstekend voldoet. Zij zit degelijk in elkaar, formatieve en summatieve toetsing zijn met elkaar in evenwicht, alle eindkwalificaties worden getoetst en er is een goed systeem voor kwaliteitszorg. Het panel waardeert dat ook op het gebied van toetsing de Utrechtse docenten vaak met elkaar samenwerken. Zo overleggen ze over antwoordsleutels, organiseren ze gezamenlijke nakijkessies en nemen ze een steekproef uit elkaars tentamens.

Unaniem wil het panel wel zijn zorg uitspreken over de groepsgewijze toetsing van het bacheloronderzoek. Het lijkt er sterk op dat ondanks de individualisering van de beoordeling die op initiatief van de Examencommissie heeft plaatsgevonden – met name het individuele mondelinge tentamen – de cijfers van individuele studenten nog steeds vrijwel volledig bepaald worden op grond

van een collectieve prestatie. Hoe waardevol en vormend het gezamenlijke proces ook mag zijn en hoezeer ook de studenten het beste in elkaar naar boven halen, dit laat onverlet dat de eindtermen van de bacheloropleiding niet voor teams maar voor individuele abiturienten zijn geformuleerd. Toetsing dient om die reden eveneens individueel plaats te vinden. Bij toetsing aan de eindtermen is het juist niet de bedoeling dat studenten zich aan elkaar optrekken. Dat staat immers een zuivere beslissing omtrent individuele eindoordelen in de weg. Het panel adviseert de Undergraduate School dringend om zich te beraden op effectieve manieren om aan het collectieve bacheloronderzoek toch individuele toetsing te verbinden. Het bacheloronderzoek en de bachelorscripties dienen door individuele studenten op eigen kracht uitgevoerd dan wel geschreven te worden, waarbij mogelijk alleen het methodologische deel tussen studenten kan overlappen. De Examencommissie heeft er goed aan gedaan het management van de opleiding al in 2016 te wijzen op de principiële problemen bij de beoordeling van bachelorscripties. In het jaargesprek met de verantwoordelijken van de Undergraduate School in juli 2017 benadrukt de Examencommissie dat er 'goede stappen' zijn gezet en dat er al 'voortgang is te zien'. Zij pleit ervoor om de 'verhouding tussen groepsbeoordeling en individuele beoordeling voor alle afstudeervarianten glashelder te maken'. Daarmee gaat de Examencommissie wat het panel betreft niet ver genoeg. Het is goed dat zij zich constructief opstelt, maar zij zou nog vasthoudender een strikt individuele beoordeling van de bachelorabituariënten kunnen opeisen.

Omdat buiten het bacheloronderzoek de toetsing goed verzorgd is en omdat studenten in de jaren voorafgaand aan hun bacheloronderzoek wél individueel getoetst worden op de eindkwalificaties, beoordeelt het panel de bacheloropleiding op standaard 3 toch als voldoende. Individuele toetsing aan de eindtermen vindt het echter een principeel en belangrijk punt.

Masteropleiding

Over het algemeen zit het systeem van toetsing voor de masteropleiding net als dat voor de bacheloropleiding naar het oordeel van het panel goed in elkaar. Alle eindkwalificaties worden valide, onafhankelijk en betrouwbaar getoetst. De tentamenvragen voor de theoretische vakken die het panel heeft bestudeerd zijn vaak bewonderenswaardig opgesteld, in de zin dat ze geen 'weetjes' vragen maar meten of studenten de opgedane kennis daadwerkelijk geïntegreerd hebben en kunnen toepassen. Dat getuigt wederom van de professionele organisatie die de Utrechtse opleiding eigen is.

De beoordeling van (individuele) masterscripties verloopt correct, en is naar de mening van het panel zelfs aan de strenge kant. Wel is het opmerkelijk dat per masterspecialisatie verschillende beoordelingsformulieren in omloop zijn voor stage en scriptie. Dit terwijl voor de verschillende specialisaties grotendeels dezelfde eindtermen en dus beoordelingscriteria gelden. In dat licht bezien verdient het aanbeveling ook de beoordelingsformulieren te harmoniseren, zoals de Graduate School zich inderdaad heeft voorgenomen.

Een tweede aanbeveling die het panel wil doen betreft de weging van deelaspecten bij de beoordeling van de masterscriptie, die per masterspecialisatie verschilt. Zo worden bij Neuropsychologie vijf deelcijfers gegeven: theoretisch inzicht (20 % van het eindcijfer), onderzoeksvaardigheid (20 %), werkhouding (10 %), presentatie (10 %) en scriptieverslag (40 %). Bij de (oude) masterspecialisatie Clinical & Health Psychology vinden we maar twee verschillende percentages: proces (20-40 % van het eindcijfer) en scriptieverslag (60-80 %). Bij de (oude) specialisatie Sociale en Organisationspsychologie worden de diverse aspecten ongewogen gemiddeld. Het panel pleit ervoor om – voor zover dat in de nieuwe masterspecialisaties niet al is gebeurd – ook deze weging binnen het eindoordeel tussen de verschillende masterspecialisaties te harmoniseren.

Per saldo meent het panel dat het systeem van toetsing in de masteropleiding adequaat is en voldoet aan de basiskwaliteit die ervan verwacht mag worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting:

Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Bacheloropleiding

Het toetsplan van de Undergraduate School borgt dat studenten alleen hun bachelorgraad kunnen verwerven als ze voor alle toetsen zijn geslaagd en dus aan de beoogde eindkwalificaties voldoen op alle vier de leerlijnen: één disciplinair-inhoudelijke en drie vaardighedenleerlijnen (schrijven, professioneel en onderzoek). Behaalt een student tussen een 4 en een 5 voor een toets, dan kan zij alsnog slagen door een aanvullende opdracht goed uit te voeren. Behaalt een student een 4 of minder, dan moet zij het betreffende onderdeel van het curriculum opnieuw volgen. In het toetsplan markeert het bacheloronderzoek het einde van de leerlijn onderzoeksvaardigheden. Studenten laten met het bacheloronderzoek zien dat zij theoretische en methodisch-statistische kennis kunnen toepassen in een onderzoek. Ook oordeelsvorming en kritische reflectie en communicatievaardigheden worden met het bacheloronderzoek getoetst. De overige eindkwalificaties worden getoetst bij tentamens, schrijfopdrachten en presentaties eerder in het bachelorcurriculum.

Het panel vindt de Utrechtse bachelorscripties van een goed niveau, met de kanttekening dat ze zich door het collectieve productieproces moeilijk laten vergelijken met individueel tot stand gekomen bachelorscripties van andere opleidingen. De scripties zijn gebaseerd op grondig onderzoek, opgesteld conform de normen van de American Psychological Association en het taalgebruik is beter dan in de bachelorscripties van de meeste opleidingen. Dat het onderzoek dat aan de scripties ten grondslag ligt van hoge kwaliteit is, blijkt ook uit het feit dat de door studenten verworven data vaak worden gebruikt in het wetenschappelijk onderzoek van de begeleider. Een enkele bachelorscriptie wordt zelfs daadwerkelijk gepubliceerd als wetenschappelijk artikel.

Van de afgestudeerde bachelors kiest bijna de helft (48 procent) voor een vervolgopleiding binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen van de UU. 10 procent gaat naar een andere masterstudie binnen de UU en 15 procent naar een andere universiteit. 16 procent stopt tijdelijk met de studie en 6 procent gaat een andere bacheloropleiding volgen. Van de bachelors die in 2015 doorgingen met een psychologiemaster in Utrecht had in 2017 79 (Neuropsychology) tot 100 (Sociale & Organisatiepsychologie, inmiddels Social, Health & Organisational Psychology) de mastergraad behaald.

De afdeling Psychologie heeft een commissie ingesteld die zich bezint op de vraag of de huidige bacheloropleiding anders zou moeten worden ingericht, waardoor zij beter aansluit op de arbeidsmarkt. Dit zou de bacheloropleiding een meer eigenstandig karakter geven. Op dit moment verlaat slechts 2 procent van de bachelors definitief de universiteit om te gaan werken. Dit is in lijn met de voorlopige indruk dat werkgevers de voorkeur geven aan psychologen op masterniveau.

Masteropleiding

Ook voor de masteropleiding garandeert het toetsplan dat studenten pas kunnen afstuderen als ze aan de eindkwalificaties voldoen. Hierbij vormen de in het cursorisch onderwijs behaalde eindkwalificaties het fundament voor de stage en masterscriptie. Gedurende het hele masterprogramma is er een duidelijke link met het werkveld waarvoor de specialisatie opleidt en worden studenten getoetst op hun geschiktheid hiervoor, zo is het panel gebleken. Niet alleen moeten ze over de juiste kennis beschikken en kunnen schakelen tussen theorie en praktijk, er wordt ook getoetst op communicatieve en andere professionele vaardigheden. Studenten die een stage doen, worden beoordeeld door hun interne begeleider, die ook de externe stagebegeleider raadpleegt over het functioneren van de stagiair. In de masterscriptie ten slotte moet de student laten zien dat zij psychologische en methodologische kennis en vaardigheden kan integreren.

Het panel heeft een steekproef van de masterscripties bestudeerd en vond deze over het algemeen van gedegen niveau, met enkele zeer goede uitschieters. Het panel kan zich op basis van zijn steekproef goed voorstellen dat sommige masterstudenten erin slagen hun masterscriptie te publiceren in een internationaal wetenschappelijk tijdschrift.

Sinds de vorige visitatie heeft de Graduate School geïnvesteerd in haar contacten met werkveld en een Werkveldcommissie ingesteld, waarin onder anderen de externe stagebegeleiders zitting hebben. De Werkveldcommissie is opgedeeld in een klinische en een niet-klinische 'tafel' en komt jaarlijks bijeen. Zij houdt het management van de Graduate School op de hoogte van actuele ontwikkelingen in het beroepenveld, de consequenties daarvan voor het arbeidsmarktperspectief van studenten en ervaringen met de stagiairs. Ook via LinkedIn-groepen per afstudeerspecialisatie, contacten met beroepsverenigingen en een universitaire alumni-enquête houdt de Graduate School zicht op het werkveld. Van de afgestudeerde masters heeft 73 procent binnen vier maanden na afronding van de opleiding een baan gevonden.

De hechtere contacten met het beroepenveld zijn een positieve ontwikkeling, zo heeft het panel vernomen. Ze zijn inspirerend en hebben mede geleid tot het instellen van de module 'academic professional' om studenten beter op hun toekomst voor te bereiden. Uit de contacten met de Werkveldcommissie blijkt dat werkgevers zeer tevreden zijn over de masterstagiairs, met name over hun vermogen om te schakelen tussen theorie en praktijk en om onderzoek uit te voeren. Studenten kunnen volgens deze werkgevers nog meer leren een eigen kritische blik te ontwikkelen en te uiten, en buiten de bekende structuren te werken. De module 'academic professional' is mede bedoeld om deze competentie te versterken. Studenten worden tijdens deze module gestimuleerd om kennis te integreren, casussen te analyseren en in een blog of een presentatie hun eigen ideeën te laten zien.

De alumni met wie het panel gesproken heeft, toonden zich over het algemeen zeer tevreden over de wijze waarop de Utrechtse psychologieopleiding hen had voorbereid op de arbeidsmarkt. Zij zijn vooral blij met de actuele wetenschappelijke kennis die ze hadden meegekregen, vaak door relatief jonge docenten overgedragen. Ook vinden zij terugblikkend dat de training in academisch schrijven in Utrecht op hoog niveau ligt, waar zij in hun werkomgeving veel plezier van hebben.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Hoewel het panel onder de indruk is van het niveau van de bachelorscripties, kan het vanwege de bij standaard 3 besproken beoordelingssystematiek niet goed vaststellen hoe de individuele studenten hebben gepresteerd. De bacheloronderzoeken worden immers in drietallen uitgevoerd en de scripties zijn in hun geheel een product van een driekoppig team. Het is niet duidelijk wie wat heeft bijgedragen en in hoeverre zwak presterende studenten op sleeptouw worden genomen door hun teamgenoten. Daarom kan het panel niet vaststellen of het eindniveau van de studenten systematisch uitsteekt boven de kwaliteit die van psychologiebachelors verwacht mag worden.

Het panel is er wel van overtuigd dat alle studenten ten minste in voldoende mate de beoogde leerresultaten behalen. Het acht dit afdoende in het toetsplan verankerd, waaruit blijkt dat de studenten in het geheel van de opleiding voldoende op alle eindtermen worden getoetst. Een compliment verdient de Undergraduate School voor haar effectieve schrijflijn, die studenten gedurende de gehele bacheloropleiding zeer regelmatig laat oefenen en waarin blijkbaar goede feedback wordt gegeven. Waar correct taalgebruik bij veel opleidingen een groot probleem is, laat het relatief hoge taalniveau van de Utrechtse bachelorscripties zien dat serieuze schrijfcoaching wel degelijk resultaat oplevert.

Masteropleiding

Het panel stelt vast dat de masterscripties van de Utrechtse Psychologieopleiding van goede kwaliteit zijn, beter dan het basisniveau dat van masterscripties verwacht mag worden. De Utrechtse masterscripties onderscheiden zich met name door hun relevantie voor het beroepsveld waar de masterstudent naar verwachting emplooi zal vinden. De scripties zijn – in lijn met de beoogde leerdoelen – wetenschappelijk goed onderbouwd met een toegepast, vaak actueel karakter. De studenten werken aan het front van hun eigen subdiscipline. De literatuur is over het algemeen goed gekozen en volledig, studenten tonen zich meester over de methodiek en analyseren goed door. De beoordeling van de masterscripties is vergeleken bij andere opleidingen streng.

Het panel heeft verder geconstateerd dat de universiteit over goede contacten beschikt met de verschillende werkvelden, waardoor de studenten met relevante, state-of-the-art praktijkervaring afstuderen en uitstekend geëquipeerd de arbeidsmarkt betreden. De alumni die het panel gesproken heeft bevestigden dit.

Op grond van de goede kwaliteit en maatschappelijke relevantie van de eindwerken en de positieve oordelen van de alumni over hun opleiding, oordeelt het panel dat de gerealiseerde eindkwalificaties van de Utrechtse psychologieopleiding systematisch uitstijgen boven de kwaliteit die van een academische psychologieopleiding verwacht mag worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Masteropleiding Psychology: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'goed'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel beoordeelt de bacheloropleiding Psychologie aan de Universiteit Utrecht op standaard 1 (beoogde leerresultaten) als 'goed', op standaard 2 (onderwijsleeromgeving) als 'goed', op standaard 3 (toetsing) als 'voldoende' en op standaard 4 (gerealiseerde leerresultaten) als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de masteropleiding Psychologie aan de Universiteit Utrecht op standaard 1 (beoogde leerresultaten) als 'goed', op standaard 2 (onderwijsleeromgeving) als 'goed', op standaard 3 (toetsing) als 'voldoende' en op standaard 4 (gerealiseerde leerresultaten) als 'goed'.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Psychology* als 'goed'.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

1. Inleiding

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de eerdere visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000, 2006 en 2012 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2015). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het verzorgen van een tweejarige masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen werden weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beriep zich o.a. op het argument dat de vierjarige opleidingen als van voldoende niveau zijn beoordeeld en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische studieonderdelen in de bachelorfase.

Bij de bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in een subdiscipline van de psychologie (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is. De nadruk in de bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding psychologie of naar een andere (aanpalende) masteropleiding. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding psychologie is de 1-jarige masteropleiding psychologie een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog. Daarentegen zijn de tweejarige researchmasteropleidingen psychologie of multidisciplinaire researchmasteropleidingen, b.v. in cognitieve neurowetenschap, een noodzakelijke voorwaarde tot een verdere loopbaan in wetenschappelijk onderzoek.

In de bachelor-masterstructuur gaat het om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na afronding van de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding psychologie, dat de bachelor- en masteropleiding juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor- én masteropleiding tezamen. Daarmee verschaftte het ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen in de bachelorfase verschilt. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterspecialisaties. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende masterspecialisaties) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte in de bachelorfase. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

2. Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding studenten voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan. In Europees kader is de studentmobiliteit in de periode 2010-2016 aanzienlijk toegenomen en diverse psychologieopleidingen bieden tevens bachelorprogramma's in het Engels aan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving in een complexe, multiculturele samenleving. De psychologie is een biopsychosociale wetenschap. Observatie en analyse van intrapersonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de fysieke en maatschappelijke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele, technologische of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en surveys en combinaties hiervan. Kennis van verschillende veelgebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn en functioneren van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en professioneel handelen is daarom onontbeerlijk. Kennis en ervaring met ICT-middelen zoals ingezet bij zorg via internet (e-Health) is ook van groot belang.

3. Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere studieonderdelen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, psychodiagnostiek en psychopathologie.

- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, klinisch neuropsycholoog of schoolpsycholoog;
- d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;
- e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

- a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de masterspecialisatie;
- b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;
- c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de masterspecialisatie) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, klinisch neuropsycholoog of schoolpsycholoog;
- d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een mate van zelfstandigheid.

4. Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de Examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

BIJLAGE 2: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES

Bacheloropleiding Psychologie

Kennis en inzicht:

- De afgestudeerde bachelorstudent psychologie: heeft inzicht in de structuur van de psychologie, haar deelgebieden en toepassingsvelden en de samenhang daartussen;
- heeft een globale kennis van de historische en (wetenschaps)filosofische grondslagen van het vak;
- heeft een brede kennisbasis in de deeldisciplines: functieleer, ontwikkelingspsychologie, persoonlijkheidsleer en sociale psychologie en van de verschillende aspecten van gedrag;
- heeft inzicht in psychopathologie, en de diverse biopsychosociale perspectieven daarop;
- heeft een brede kennisbasis in de methodologische regels, onderzoeksmethoden en statistische analysetechnieken die in de psychologie algemeen worden gebruikt;
- heeft een brede kennisbasis in de generieke ethische normen zoals beschreven in de beroepscode;
- heeft een brede kennisbasis in de grondslagen van de psychologische diagnostiek, communicatie en interventiemodellen;
- heeft een gevorderd kennisbasis van tenminste één subdiscipline: cognitive neuroscience, gezondheidspsychologie, kinder- en jeugdpsychologie, klinische psychologie, neuropsychologie, organisatiepsychologie, psychologie van arbeid en gezondheid, sociale psychologie of toegepaste cognitieve psychologie.

Toepassen van kennis en inzicht:

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie is in staat om:

- problemen te conceptualiseren en analyseren in wetenschappelijk-psychologische termen;
- ter beantwoording van psychologische vraagstellingen relevante wetenschappelijk en vakliteratuur te verzamelen en kritisch te bezien;
- met gebruikmaking van psychologische kennis, modelmatig en hypothetisch te redeneren binnen de wetenschap, het beroepsveld en de samenleving als geheel;
- een eenvoudige onderzoeksvraag te stellen, een onderzoeksplan te ontwerpen, empirische gegevens te verwerven, data statistisch te analyseren en conclusies daaruit te trekken;
- wetenschappelijke en maatschappelijke verantwoording af te leggen en ethische reflectie toe te passen op eigen en professioneel handelen.

Oordeelsvorming:

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie:

- is in staat om, met gebruikmaking van psychologische kennis, modelmatig en hypothetisch te redeneren;
- onderscheidt een wetenschappelijke redeneertrant van een niet-wetenschappelijke redeneertrant, benadert empirische kennisaanspraken wetenschappelijk en verdedigt die benadering tegenover niet-wetenschappelijke benaderingen;
- toont een zowel open als kritische en constructieve houding ten opzichte van theorieën en praktijken in de psychologie en de wetenschap in het algemeen;
- heeft een open oog voor de beperkingen van de wetenschap, in het bijzonder de psychologie en de toepasbaarheid daarvan en is hierover duidelijk tegenover anderen;
- geeft zich bij de gebruikmaking van wetenschappelijke kennis rekenschap van de bredere, dat wil zeggen de maatschappelijke, ethische en (wetenschaps)filosofische context waarin dat gebeurt;
- respecteert de menselijke waardigheid, de onderlinge gelijkwaardigheid van mensen en houdt in zijn academisch/psychologisch handelen rekening met de belangen van anderen, de ethische aspecten van de eigen rol en;
- neemt zelf verantwoordelijkheid voor de wetenschappelijke/academische/psychologische kwaliteit van handelen.

Communicatie:

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie :

- is in staat om schriftelijk verslag te doen van een onderzoek en daarbij te voldoen aan de gangbare vormvereisten voor een wetenschappelijk artikel;
- is in staat om over eigen onderzoek of een ander psychologisch onderwerp een mondelinge presentatie te houden, voor een publiek met of zonder een wetenschappelijke achtergrond;
- is in staat om doelgerichte en systematische (professionele) gespreksvoering op beginnend niveau toe te passen, rekening houdend met de geldende beroepsethiek voor psychologen;
- heeft een professionele houding die getuigt van respect, verantwoordelijkheid, integriteit en deskundigheid voor peers, cliënten en respondenten.

Leervaardigheden:

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie is in staat om:

- actief en zelfstandig kennis en inzicht te verwerven en beschikt over de juiste vaardigheden en motivatie om zich het niveau van de psychologie op een masterniveau eigen te maken;
- individueel en in samenwerking met anderen, planmatig te werken aan de oplossing van wetenschappelijke en/of maatschappelijke vraagstukken gebruikmakend van de relevante informatiebronnen en;
- succesvol een praktijk- of onderzoeksstage aan te vangen op het terrein van tenminste één subdiscipline.

Masteropleiding Psychology

Kennis en inzicht:

De afgestudeerde van de master Psychologie heeft kennis van en inzicht in:

- de recente ontwikkelingen en actuele wetenschappelijke kennis op het gebied van de Klinische kinder- en jeugdpsychologie, Neuropsychologie, of Toegepaste cognitieve psychologie;
- het beroepsveld (of de beroepsvelden) en de probleemcontext waarbinnen de wetenschappelijke kennis van op het gebied van de Klinische kinder- en jeugdpsychologie, Neuropsychologie, of Toegepaste cognitieve psychologie wordt toegepast;
- assessment en diagnostiek zoals die in het beroepsveld wordt uitgevoerd en de theorieën die hieraan ten grondslag liggen;
- interventiestrategieën die in het beroepsveld worden gehanteerd en de theorieën die aan deze strategieën ten grondslag liggen;
- gebruikelijke methoden van onderzoek op het gebied van de Klinische kinder- en jeugdpsychologie, Neuropsychologie, of Toegepaste cognitieve psychologie.

Toepassen van kennis en inzicht:

De afgestudeerde van de master Psychologie is in staat:

- op gevorderd niveau inzicht te laten zien in de toepassingen van psychologische kennis binnen de Klinische kinder- en jeugdpsychologie, Neuropsychologie, of Toegepaste cognitieve psychologie;
- wetenschappelijke kennis op het gebied van de Klinische kinder- en jeugdpsychologie, Neuropsychologie, of Toegepaste cognitieve psychologie te gebruiken om psychologische vraagstukken in het betreffende vakgebied adequaat te analyseren;
- assessments en diagnostiek in het betreffende beroepsgebied op basisniveau uit te voeren;
- interventiestrategieën die in het beroepsveld worden gehanteerd op basisniveau uit te voeren;
- wetenschappelijk onderzoek op het betreffende gebied op te zetten, uit te voeren en erover te rapporteren.

Oordeelsvorming:

De afgestudeerde van het masterprogramma Psychologie is in staat:

- gevolgen en ethische aspecten van eigen handelen als professional ten opzichte van respectievelijk patiënten, cliënten en participanten in onderzoek en hun directe omgeving kritisch-reflectief te beschouwen;

- heeft oog voor ethische aspecten van de toepassing van de Klinische kinder- en jeugdpsychologie, Neuropsychologie, of Toegepaste cognitieve psychologie met inbegrip van het onderzoek;
- inzicht te tonen in het besef van beperkte kennis en vaardigheden en hier naar te handelen;
- kritisch te zijn ten aanzien van psychologische kennis en praktijk; in het bijzonder in het licht van wetenschappelijke standaarden van redeneren en bewijsvoering.

Communicatie:

De afgestudeerde van de master Psychologie is in staat:

- patiënten, cliënten en/of participanten in onderzoek en collega's te benaderen, een werkrelatie aan te gaan en zich ten opzichte van hen voor beroepsmatige acties en conclusies te verantwoorden;
- kennis uit het vak over te dragen aan collega's en aan mensen buiten het vak, in het bijzonder met betrekking tot onderwerpen op het gekozen beroepsveld;
- schriftelijk en mondeling over empirisch onderzoek te rapporteren.

Leervaardigheden

De afgestudeerde van de master Psychologie is in staat:

- te leren van literatuur, mondelinge overdracht van kennis en kunde en van feedback op eigen academische en beroepsactiviteiten;
- te leren op zelfsturend en autonoom niveau.

Vertaling van de doelstelling in eindtermen van het programma Klinische kinder- en Jeugdpsychologie

Met het programma wordt beoogd:

- Studenten in staat te stellen om (verdiepte) kennis en vaardigheden te ontwikkelen op het terrein van de psychologische diagnostiek en de interventie (en preventie) van ontwikkeling van kinderen en jeugdigen. In de ontwikkelingspsychologie worden veranderingen in gedragingen en belevingen met verloop van leeftijd bestudeerd. Ontwikkelingspsychologisch onderzoek is gericht op beschrijving en theorievorming die de menselijke ontwikkeling gedurende (een deel van) de levensloop in kaart brengen. Centraal staan systematische veranderingen in de levensloop van het individu, de ontwikkelingsprocessen die hieraan ten grondslag liggen en de sociale context van ontwikkelingsveranderingen. In het masterprogramma Klinische kinder- en jeugdpsychologie ligt de nadruk op de kinder- en jeugdperiode. De nadruk ligt hierbij op de optimalisering van normale ontwikkeling en de bijsturing van problematische ontwikkeling en de bijdrage die psychologen, beleid en organisaties daar aan kunnen leveren.
- Studenten in staat te stellen om diagnostiek in het betreffende beroepsgebied op basisniveau uit te voeren, zowel waar het het besluitvormingsproces betreft als met betrekking tot het uitvoeren en rapporteren van het diagnostisch onderzoek, waarmee voldaan kan worden aan de eisen van de NIP diagnostiekaantekening en het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ), en de afgestudeerde zich op de arbeidsmarkt kan begeven.
- Studenten in staat te stellen toegang te krijgen tot de opleidingen tot GZ-psycholoog en psychotherapeut, artikel-3 beroepen in het kader van de wet BIG, en Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP (inclusief de opleiding tot Schoolpsycholoog). Dit is mede afhankelijk van de gekozen vakken tijdens de bachelorfase.

Vertaling van de doelstelling in eindtermen van het programma Neuropsychologie

Met het programma wordt beoogd:

- Studenten in staat te stellen om (verdiepte) kennis en vaardigheden te ontwikkelen op het terrein van de relatie tussen hersenen en gedrag. Het gaat hier om verschillende psychologische functies zoals perceptie, geheugen, denken, taalverwerking, aandacht, motivatie en emotie. Het gebied bestudeert hoe deze functies door de hersenen worden uitgevoerd, maar ook wat de gevolgen zijn van beschadigingen aan de hersenen en hoe stoornissen behandeld kunnen worden. Dergelijke stoornissen kunnen o.a. ontstaan door een ongeval, een beroerte, overmatig drankgebruik of degeneratie in de hersenen (bijvoorbeeld bij de ziekte van Alzheimer).
- Studenten in staat te stellen (verdiepte) kennis en vaardigheden te ontwikkelen op het terrein van de klinische neuropsychologie, waarmee voldaan kan worden aan de eisen van de NIP diagnostiekaantekening en de afgestudeerde zich op de arbeidsmarkt kan begeven.

– Studenten in staat te stellen toegang te krijgen tot de opleidingen tot GZ-psycholoog en psychotherapeut, artikel-3 beroepen in het kader van de wet BIG. Dit is mede afhankelijk van de gekozen vakken tijdens de bachelorfase.

Vertaling van de doelstelling in eindtermen van het programma Toegepaste Cognitieve Psychologie
Met het programma wordt beoogd:

- Studenten in staat te stellen om (verdiepte) kennis en vaardigheden te ontwikkelen op het terrein van kennis van informatieverwerkingsprocessen in het menselijke brein en welke invloed bijvoorbeeld omgeving en cognitieve belasting hierop kunnen hebben, kennis van het adviseren over optimaliseren van informatieoverdracht gebaseerd op voorgaande kennis, en het ontwerpen van ergonomisch verantwoorde interfaces.
- Studenten te trainen in het toepassen en vertalen van fundamentele kennis naar praktijksituaties op het terrein van de cognitieve ergonomie (bijvoorbeeld onderzoek naar gebruikersgemak, veiligheid, mens-computerinteractie en mens-omgevinginteractie) en communicatiedesign en advisering over optimalisering informatie overdracht (bijvoorbeeld: begeleiding van campagnes: voorlichting, marketing, reclame etc.).

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Bacheloropleiding Psychologie

Jaar 1	Semester 1 Blok 1	Blok 2	Semester 2 Blok 3	Blok 4
	Hersenen en gedrag	Hersenen en cognitie	Methoden, technieken en statistiek 2 voor psychologen	Persoonlijkheid en gezondheid
	Methoden, technieken en statistiek 1 voor psychologen	Sociale psychologie	Ontwikkelingspsychologie	Psychologie als wetenschap

Jaar 2	Semester 1 Blok 1	Blok 2	Semester 2 Blok 3	Blok 4
	Biopsychosociale perspectieven op psychopathologie	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)
	Grondslagen van de psychologische diagnostiek en testtheorie	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)

Jaar 3	Semester 1 Blok 1	Blok 2	Semester 2 Blok 3	Blok 4
	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	Trainingen onderzoeksvaardigheden	Bacheloronderzoek	Bacheloronderzoek
	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)	(majorkeuze in studiep pad of profileringsruimte)

Opbouw studiepad Arbeids- en Organisationspsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC)	Arbeidspsychologie Organisationspsychologie Personeelspsychologie (Human Resource Management)
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context sociale, gezondheids- en organisationspsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training vragenlijstconstructie Training experimenteren en registeren 1
Professionele vaardigheden (7,5 EC)	Basisvaardigheden professionele gespreksvoering Sociale, Gezondheids- en Organisationspsychologie
Bacheloronderzoek	Voor studiepaden Sociale, Gezondheids- en Arbeids- en organisationspsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Opbouw Cognitieve en Neurobiologische psychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC)	Cognitieve neurowetenschappen Sensation and perception <i>De derde cursus moet zijn:</i> Toegepaste cognitieve psychologie I of Psychopharmacology
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context cognitive psychology
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training experimenteren en registeren 1 Training experimenteren en registeren 2
Professionele vaardigheden (7,5 EC)	Practicum experimental psychology
Bacheloronderzoek	Voor studiepaden Cognitieve neurobiologische psychologie en neuropsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Opbouw Gezondheidspsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC)	Self-regulation in health behaviour Topical issues in health psychology Health in society
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context sociale, gezondheids- en organisationspsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training vragenlijstconstructie Training experimenteren en registeren 1
Professionele vaardigheden (7,5 EC)	Basisvaardigheden professionele gespreksvoering sociale, gezondheids- en organisationspsychologie
Bacheloronderzoek	Voor studiepad sociale, gezondheids- en organisationspsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Opbouw Kinder- en Jeugdpsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC)	Sociale en emotionele ontwikkeling Cognitieve ontwikkeling Ontwikkelingspsychopathologie
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context kinder- en jeugdpsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training Vragenlijstconstructie Training Systematische gedragsobservaties
Professionele vaardigheden (7,5 EC)	Psychodiagnostiek in de ontwikkelingspsychologische praktijk: kinderen en jeugdigen
Bacheloronderzoek	Voor studiep pad kinder- en jeugdpsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Opbouw Klinische psychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (15 EC)	Grondslagen van de klinische psychologie Psychopathologie II
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context klinische psychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training Vragenlijstconstructie Training experimenteren en registreren I
Professionele vaardigheden (15 EC)	Basisvaardigheden professionele gespreksvoering klinische psychologie Diagnostiek in de klinische psychologie
Bacheloronderzoek	Voor studiep ad Klinische psychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Opbouw Neuropsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (15 EC)	Klinische neuropsychologie Psychopathologie II
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context cognitive psychology
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training experimenteren en registreren 1 Training experimenteren en registreren 2 of Vragenlijstconstructie
Professionele vaardigheden (15 EC)	Neuropsychologische diagnostiek Basisvaardigheden professionele gespreksvoering neuropsychologie
Bachelor onderzoek	Voor studiepaden cognitieve neurobiologische psychologie en neuropsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Opbouw Sociale psychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC)	Sociale cognitie Interpersoonlijke processen Intra- en intergroepsprocessen
Methoden, technieken en statistiek 3 (7,5 EC)	Context sociale, gezondheids- en organisatiepsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC)	Training Vragenlijstconstructie Training experimenteren en registreren 1
Professionele vaardigheden (7,5 EC)	Basisvaardigheden professionele gespreksvoering sociale, gezondheids- en organisatiepsychologie
Bacheloronderzoek	Voor studiepaden sociale, gezondheids- en organisatiepsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Masteropleiding Psychology

Social, Health and Organisational Psychology (SHOPM) 2017-2018				
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
	Academic professional (5 EC)			
	From theory to intervention (5 EC)	2 keuzecursussen op masterniveau (totaal 10 EC)		
	Drie tracks:			
Track SI	Communication: effective interaction in theory and practice (5 EC)	Social influence, public communication, and advertising (5 EC)	Internship (15 EC) + Thesis (15 EC)	
Track HP	Health promotion (5 EC)	Nudging (5 EC)	Internship (15 EC) + Thesis (15 EC)	
Track W&O	Work and performance (5 EC)	Organisational development (5 EC)	Internship (15 EC) + Thesis (15 EC)	

Track SI: track Social influence

Track HP: track Health promotion

Track W&O: track Work and Organisation

Sociale en Organisationspsychologie (SOPM) 2016-2017				
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
	Academic professional (5 EC)			
	Van theorie naar interventie (5 EC)	2 keuzecursussen op masterniveau (totaal 10 EC)		
	Twee tracks:			
Track SP	Communicatie: effectieve interactie in theorie en praktijk (5 EC)	Sociale beïnvloeding, voorlichting en reclame (5 EC)	Stage (15 EC) + Thesis (15 EC)	
Track A&O	Werk, gezondheid en prestatie (5 EC)	Organisatieontwikkeling (5 EC)	Stage (15 EC) + Thesis (15 EC)	

Track SP: track Sociale beïnvloeding van gedrag

Track A&O: track Arbeid en organisatie

Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie (KKJM) 2016-2017				
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4	
Academic professional (5 EC)				
Effectieve jeugdhulp (5 EC)		Cognitieve gedragstechnieken in de jeugdhulp (5 EC)		
	1 keuzecursus op masterniveau (5 EC)			
Stage (20 EC) + Thesis (20 EC)				

Vanuit Klinische kinder- en jeugdpsychologie worden de volgende keuzecursussen aangeboden en aanbevolen: Forensische psychopathologie bij kinderen en jongeren, Interventies in gezin, school en wijk en Applied developmental psychology.

Clinical Psychology (CPM) 2017-2018				
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
	Academic professional (5 EC)			
	Behaviour therapy and cognitive therapy (5 EC)	twee keuzecursussen op masterniveau (totaal 10 EC)		
	Internship (20 EC)/ Thesis (20 EC)			

Clinical and Health psychology (CHPM) 2016-2017				
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
	Clinical psychology and health promotion (5 EC)			
	Academic professional (5 EC)			
	Twee tracks:			
Track CP	Behaviour therapy and cognitive therapy (5 EC)	1 keuzecursus op masterniveau (5 EC)		
	Internship (20 EC) + Thesis (20 EC)			
Track HP	Health promotion: from theory to intervention (5 EC)	2 keuzecursussen op masterniveau (totaal 10 EC)		
	Internship (15 EC) + Thesis (20 EC)			

Track CP: track Clinical Psychology
Track HP: track Health Psychology

Neuropsychologie (NEPM) 2016-2017				
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4	
Academic professional (5 EC)				
Neuropsychologische revalidatie (5 EC)				
	2 keuzecursussen op masterniveau (10 EC totaal), waarbij minimaal 1 gekozen uit: Ontwikkelingsneuropsychologie (blok 2) Cognitieve neuropsychiatrie (blok 3)			
Stage (25 EC) + Thesis (15 EC)				

Toegepaste Cognitieve Psychologie (TCPM) 2016-2017				
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4	
Academic professional (5 EC)				
Toegepaste cognitieve psychologie II (10 EC)	Onderzoek in een commerciële omgeving (5 EC)	Stage (7,5 of 12,5 EC)** Thesis (27,5 EC)		
	1 keuzecursus (5 EC)**			

** Studenten kunnen kiezen om geen keuzecursus te doen, waardoor aan de stage meer tijd kan worden besteed: stage is dan 12,5 ECTS. Wanneer de student kiest om wel een keuzecursus te doen, is de stage 7,5 ECTS en worden stage en thesis geïntegreerd.

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA

Bezoekprogramma Psychologie, Universiteit Utrecht		
Dinsdag 6 februari 2018		
11.00	13.30	Voorbereidend overleg en inzien documenten (incl lunch)
13.30	14.15	Gesprek met inhoudelijk verantwoordelijken
14.15	14.45	Overleg panel
14.45	15.30	Gesprek met studenten bacheloropleiding
15.30	16.15	Gesprek met studenten masteropleiding
16.15	16.45	Overleg panel + open spreekuur
16.45	17.30	Gesprek met alumni
18.30	21.00	diner (voorbereiden tweede dag)
Woensdag 7 februari 2018		
8.30		Aankomst panel
8.30	9.15	Inzien documenten, voorbereiding gesprekken
9.15	10.00	Gesprek met docenten bacheloropleiding
10.00	10.45	Gesprek met docenten masteropleiding
10.45	11.00	Overleg panel
11.00	11.30	Gesprek met selectie leden van de Opleidingscommissies bachelor en master
11.30	12.15	Gesprek met leden van de Examencommissie
12.15	13.00	Lunch, inzien documenten
13.00	13.30	Voorbereiden eindgesprek met formeel verantwoordelijken
13.30	14.00	Eindgesprek met formeel verantwoordelijken
14.00	16.00	Opstellen voorlopige bevindingen
16.00	16.45	Ontwikkelgesprek
17.15	17.30	Mondelinge rapportage voorlopig oordeel

BIJLAGE 5 : BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken bestudeerd van de bacheloropleiding Psychologie en 15 eindwerken van de masteropleiding Psychology. De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij QANU en zijn op aanvraag beschikbaar.

Tijdens het bezoek heeft het panel onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- De Richtlijn Onderwijs van de Universiteit Utrecht
- Het Strategisch Plan van de Universiteit Utrecht
- Het Strategisch Plan van de Faculteit Sociale Wetenschappen
- De Onderwijs- en Examenregeling 2017-2018 voor (onder meer) de bacheloropleiding psychologie
- De Onderwijs- en Examenregeling voor (onder meer) de Nederlandstalige masterspecialisaties Klinische Kinder- en Jeugdpsychologie, Neuropsychologie en Toegepaste Cognitieve Psychologie
- De Education and Examination Regulations 2017-2018 voor (onder meer) de Engelstalige masterspecialisaties Clinical Psychology en Socials, Health & Organisational Psychology
- Het reglement voor de Examencommissies van de Faculteit Sociale Wetenschappen
- Blanco stage- en scriptiebeoordelingsformulieren voor de verschillende masterspecialisaties
- Het 'Protocol MC-assessment Psychology'
- Toetsplannen voor de bachelor- en masteropleiding
- Het verslag van een pilot met individuele eindgesprekken voor het bacheloronderzoek
- Het 'Assessment manual for Psychology course co-ordinators'
- Het handvest 'Kwaliteitsborging van toetsing en beoordeling door de examen- en toetscommissies van de Faculteit Sociale Wetenschappen
- De Bachelorenquête Psychologie 2016-2017
- Evaluatieresultaten voor de verschillende masterspecialisaties
- Resultaten van de Nationale Studenten Enquête 2017
- De uitvalanalyse bachelor 2016-2017
- De 'Gids Interne Kwaliteitszorg'
- Notulen van het jaargesprek tussen de Examencommissie en de opleiding d.d. 6 juli 2017
- Diverse agenda's voor overleggen

Cursusdossiers van de volgende vakken:

Bacheloropleiding:

Bachelorjaar 1: 'Persoonlijkheid en gezondheid'

Bachelorjaar 2: 'Grondslagen van de psychologische diagnostiek en testtheorie'

Bachelorjaar 3: 'Professionele vaardigheden uit het studiepad klinische psychologie'

Masteropleiding:

'Nudging' (masterspecialisatie Social, Health & Organisational Psychology)

'Effectieve jeugdhulp' (masterspecialisatie Klinische Kinder- & Jeugdpsychologie)

'Neuropsychologische revalidatie' (masterspecialisatie Neuropsychologie)

